

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**MUHASEBE MESLEĞİNDE HAKSIZ REKABET MALATYA
İLİNDEKİ MESLEK MENSUPLARINA YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

Şeyma CÜREOĞLU

**Danışman
Prof. Dr. Ahmet YANIK**

**RİZE
2025**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalında, Prof. Dr. Ahmet YANIK danışmanlığında, Şeyma CÜREOĞLU tarafından hazırlanan *Muhasebe Mesleğinde Haksız Rekabet Malatya İlindeki Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma* adlı bu tez çalışması, 20/06/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Unvanı, Adı SOYADI	İmza
Başkan	: Prof. Dr. Ahmet YANIK	
Üye	: Prof. Dr. Ferah YILDIZ	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Merve TOPTAN	

ETİK BEYAN

İşletme Tezli Yüksek Lisans Programını tamamlayarak mezun olmak üzere teslim etmiş olduğum “Muhasebe Mesleğinde Haksız Rekabet: Malatya İlindeki Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma” isimli çalışmam, araştırma ve bilim etiği prensiplerine bağlı kalınmak suretiyle tarafımca yazılmıştır.

Tez çalışmasında, diğer kaynaklardan aktarılmış olan tüm doküman ve bilgiler, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olacak şekilde aktarılmıştır. Kaynağı gösterilen haricindeki tablo, bilgi ve dokümanlar anket yöntemi kullanılarak yapmış olduğum araştırma neticesinde tarafımca düzenlenmiş ve esere aktarılmıştır. Tarafıma ait olmayan doküman bilgi ve belgeler şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet üzerinden erişilen kaynaklar da dâhil olmak üzere, eser sahibine, kaynağına atıf yapılmadan hiçbir ifadeye çalışmamda yer verilmemiştir. Aksinin vukuu bulması durumunda doğabilecek hukuksal, akademik, idari ve ahlaki sorumluluk şahsıma aittir. Çalışmamı teslim ettiğim tarih sonrası bir zaman diliminde etiğe aykırılığın tespit edilmesi durumunda üniversitemiz ve eğitim kadromuzun sorumlu olmayacağını özgür irademle kabul, taahhüt ve beyan ederim.

10/06/2025

Şeyma CÜREOĞLU

ÖN SÖZ

Küreselleşen dünyada işletmelerin git gide daha karmaşık ve büyük hale gelmesi beraberinde işlemlerin kayıtlanması, sınıflanması, raporlanması ve ilgili kişi ve kurumlara sunulması noktasında gereksinimi artırmıştır. Bu durum muhasebe ve denetim gibi mesleklere olan ihtiyacı artırmıştır. Ülkemizde 1989 yılında 3568 sayılı yasa ile güvence altına alınan muhasebe mesleğinin haksız rekabet unsurundan korunması, gerek meslektaşların gerek işletmelerin ve gerek devletin, işletmeye paydaş olan ve paydaş olma potansiyeli taşıyan tüm bireylerinin haklarını korumak amacıyla muhasebe mesleğinde haksız rekabet kavramına ve bu problemten kurtulmak için getirilmiş olan düzenlemelerin ne derece etkin olduğuna dair meslektaşların görüşlerine yer verilecektir. Çalışmadaki veriler Malatya ilindeki muhasebe meslek odasına kayıtlı, bağımlı ya da bağımsız olarak faaliyet gösteren Serbest Muhasebecilerden, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerden ve Malatya ilinde faaliyet gösteren Yeminli Mali Müşavirlerden elde edilerek oluşturulmuştur.

Malatya SMMMO' ya kayıtlı meslek mensuplarına, Malatya ilinde faaliyet gösteren Yeminli Mali Müşavirlere çalışmaya katkılarından ötürü teşekkür ediyorum.

'Benim için bir kitap yaz anneciğim' diyen canım kızım ZEYNEP DURU' ya yaşam boyu öğren ve hep oku düsturu ile bu çalışmamı ithaf ediyorum.

Tez sürecini birlikte geçirdiğim, masumiyeti ile bana farklı bakış açısı kazandıran yeğenim ALİ' ye teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde kendisinden çokça istifade ettiğim, danışman hocam Prof. Dr. Ahmet YANIK'A teşekkür ediyorum.

Tez yazım sürecinden desteklerini eksik etmeyen Dr. Öğr. Üyesi Merve TOPTAN'a, Arş. Gör. Elif KARAAHMETOĞLU'na ve Dr. Öğr. Üyesi Filiz SAVAŞ'a teşekkür ediyorum.

Akademik başarılarım için destekleyen annem Naciye CÜREOĞLU'na ablam Esra AYDIN ve ağabeyim Mehmet CÜREOĞLU'na teşekkür ediyorum.

Şeyma CÜREOĞLU

RİZE/2025

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET	VII
ABSTRACT.....	VIII
KISALTMALAR.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
GİRİŞ	1
1. MUHASEBE VE MUHASEBE MESLEĞİNE GENEL BAKIŞ	3
1.1. Muhasebe	3
1.2. Muhasebe Mesleği	3
1.2.1. Muhasebe Mesleğinin Tanımı ve Tarihçesi	3
1.2.1.1. Muhasebe Mesleğinin Tanımı	4
1.2.1.2. Muhasebe Mesleğinin Tarihçesi	4
1.2.2. Muhasebe Meslek Mensubu	5
1.2.2.1. Meslek Mensubu Kimlere Denir?.....	5
1.2.2.2. Meslek Mensubu Olmanın Şartları.....	5
1.2.2.2.1. Meslek Mensubu Olabilmek için Genel Şartlar.....	6
1.2.2.2.2. Meslek Mensubu Olabilmenin Özel Şartları.....	6
1.2.2.3. Meslek Mensuplarının Dağılımı	6
1.2.3. Muhasebe Mesleğinin Konusu	7
1.2.4. Muhasebe Meslek Mensubunun Taşınması Gerekli Kriterler ve Ahlaki İlkeler	8
2. REKABET KAVRAMI.....	9
2.1. Rekabetin Tanımı	10
2.2. Rekabetin Korunması ve Haksız Rekabet Arasındaki İlişki	10
3. HAKSIZ REKABET KAVRAMI	12
3.1. Haksız Rekabetin Tanımı	12

3.2. Haksız Rekabetin Hukuki Dayanağı	13
3.2.1. 6102 Sayılı TTK'da Yer Alan Düzenlemeler.....	13
3.2.2. 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Yasasında Yer Alan Düzenlemeler	15
3.2.2.1. Haksız Rekabet ve Reklam Yasağı Yönetmeliği	15
3.2.2.1.1. Haksız Rekabet ve Reklam Yasağı Yönetmeliği'nin amacı ...	17
3.2.2.1.2. Haksız Rekabet Fiili İle İlgili Hak Yetki ve Sorumluluklar ...	17
3.2.2.2. Reklam Yasağına Uyuma Sorumluluğu	17
3.2.2.3. Tabela İle İlgili Hükümler	18
3.2.2.4. Marka Tescil Yasağı ile ilgili hükümler	18
3.2.2.5. Sirküler, Kitapçık ve Tanıtım Broşürleri Basımı ile ilgili Hükümler	18
3.2.2.6. Kitap ve Makale Yayımla ilgili hükümler	18
3.2.2.7. Medya İlişkileri İle İlgili Hükümler	19
3.2.2.8. İnternet Uygulamaları İle İlgili Hükümler.....	19
3.2.3. Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu.....	19
3.2.3.1. Oda Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu	20
3.2.3.2. Birlik Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu.....	20
3.3. Türmob ve Meslek Odalarının Haksız Rekabetle Mücadelede Getirmiş Olduğu Düzenlemeler	20
3.3.1. Haksız Rekabetle Mücadele Yazılımı	21
3.4. Kamu Gözetimi Kurumu'nun Haksız Rekabetle İlgili Düzenlemeleri.....	22
3.4.1. Haksız Rekabette Bulunmama.....	22
3.5. Türkiye Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu'nun (TÜRHA) Düzenlemeleri	22
3.5.1. Haksız Rekabetle Mücadele Kurulunun Çalışmalarının Değerlendirilmesi Hususu.....	23
3.6. Hazine Ve Maliye Bakanlığı'nın Meslek Mensupları İçin İş Kapasitesi (Müşteri) Sınırlaması	26
3.7. Haksız Rekabete Neden Olan Unsurlar.....	27
3.7.1. Meslek Mensupları Arasında Haksız Rekabete Sebep Olan Diğer Faktörler.....	27
4. LİTERATÜR TARAMASI	29

5. MUHASEBE MESLEĞİNDE HAKSIZ REKABET SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN MESLEK MENSUPLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA	32
5.1. Araştırmanın Konusu	32
5.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	33
5.3. Araştırmanın Yöntemi.....	33
5.4. Araştırmanın Hipotezleri.....	34
5.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklem	35
5.6. Kapsam ve Sınırlılıklar/Karşılaşılan Güçlükler	36
5.7. Veri Toplama Araçları	36
5.8. Verilerin Analiz Yöntemleri	37
5.9. Araştırma Hipotezlerinin Sınanması	47
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
6.1. Sonuç	49
6.2. Öneriler	51
KAYNAKÇA.....	52

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : İşletme

Tez Türü : Yüksek Lisans

Danışman : Prof. Dr. Ahmet YANIK

Hazırlayan : Şeyma CÜREOĞLU

Yıl : 2025

Sayfa Sayısı : 57

ÖZET

MUHASEBE MESLEĞİNDE HAKSIZ REKABET MALATYA İLİNDEKİ MESLEK MENSUPLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Çalışma, ‘Muhasebe Mesleğinde Haksız Rekabet’ sorununa çözüm olabileceği düşünülmüş olan yöntemlerin, yasal düzenleme ve uygulamaların, problemin çözümü hangi düzeyde katkı sunabileceğine yönelik muhasebe meslek mensuplarının değerlendirmelerini ortaya koymak amacıyla oluşturulmuştur. Haksız rekabetin çözümü olabilecek yöntemlere karşı yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mesleki deneyim, aylık gelir düzeyi mesleki unvan değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada veriler Malatya SMMM’ya kayıtlı Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Serbest Muhasebeci ve Malatya ilinde faaliyet gösteren Yeminli Mali Müşavirlerden olmak üzere 139 kişiye anket uygulanarak toplanmıştır. Çalışmanın analizinde grup ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Araştırma neticesinde, bağımlı- bağımsız çalışma durumu, mesleki unvan ve meslekte geçirilen süre açısından haksız rekabet ölçeğinden elde edilen toplam puan temel alındığında yaş, mesleki unvan, çalışma şekli demografik grupları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rekabet, Haksız Rekabet, Etik, Muhasebe Meslek Mensubu.

Recep Tayyip Erdogan University Institute of Graduate Studies

Department : Business Administration
Thesis Type : Graduate Degree
Supervisor : Prof. Dr. Ahmet YANIK
Author : Şeyma CÜREOĞLU
Year : 2025
Pages : 57

ABSTRACT

**UNFAIR COMPETITION IN THE ACCOUNTING PROFESSION. A
RESEARCH OF PROFESSIONALS IN THE PROVINCE OF MALATYA**

The study was created to reveal the evaluations of accounting professionals regarding the methods, legal regulations and practices that are thought to be a solution to the problem of ‘Unfair Competition in the Accounting Profession’ and to what extent they can contribute to the solution of the problem. It was aimed to determine whether there is a significant difference between the variables of age, gender, education level, professional experience, monthly income level and professional title against the methods that can be a solution to unfair competition.

The data in the study was collected by applying a survey to 139 people, including Certified Public Accountants, Certified Public Accountants and Certified Public Accountants operating in Malatya province, registered with Malatya SMMMO. In the analysis of the study, Mann-Whitney U and Kruskal Wallis tests were used to determine whether there was a significant difference between the group means. As a result of the study, when the total score obtained from the unfair competition scale in terms of dependent-independent working status, professional title and time spent in the profession was taken as the basis, significant differences were determined between the demographic groups of age, professional title and working style.

Keywords: Competition, Unfair Competition, Ethics, Accounting Professional.

KISALTMALAR

AR-GE	:	Araştırma – Geliřtirme
GİB	:	Gelir İdaresi Başkanlığı
HRMK	:	Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu
HRMY	:	Haksız Rekabetle Mücadele Yazılımı
HRRYY	:	Haksız Rekabet Reklam Yasağı Yönetmeliğı
KGK	:	Kamu Gözetimi Kurumu
MSUGT	:	Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğı
OHRMK	:	Oda Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu
TC	:	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	:	Türk Ceza Kanunu
R.G.	:	Resmi Gazete
SM	:	Serbest Muhasebeci
SMMM	:	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu
TÜRHAk	:	Türkiye Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu
TÜRMOB	:	Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Müşavirler Odaları Birliğı
vb.	:	Ve Benzeri
vd.	:	Ve Diğerkleri
YMM	:	Yeminli Mali Müşavir
yy.	:	Yüzyıl

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu'nun (TÜRHAİ) düzenlemeleri.....	22
Tablo 2. Oda yönetim kurulu kararıyla OHRMK' YA sevk edilen dosyaların dağılımı	23
Tablo 3. Yaptırım önerisi ile yönetim kuruluna sunulan dosya sayısı.....	24
Tablo 4. Meslek Mensupları Arasında ve İş Sahipleriyle İlişkilerde Haksız Rekabet konusunda toplam dosya sayıları.....	24
Tablo 5. Demografik Soruların Tanımsal İstatistikleri	37
Tablo 6. Haksız Rekabet Ölçeği Tanımsal İstatistikleri.....	39
Tablo 7. Anket sorularının frekans dağılımı	39
Tablo 8. Haksız rekabet ölçeğinin yaş değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları	42
Tablo 9. Yaş değişkeni için çoklu karşılaştırma test sonuçları	42
Tablo 10. Haksız rekabet ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre Mann-Whitney U test sonuçları.....	43
Tablo 11. Haksız rekabet ölçeğinin medeni durum değişkenine göre Mann-Whitney U test sonuçları	43
Tablo 12. Haksız rekabet ölçeğinin eğitim düzeyi değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları	44
Tablo 13. Haksız rekabet ölçeğinin aylık gelir düzeyi değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları.....	44
Tablo 14. Haksız rekabet ölçeğinin mesleki unvan değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları	45
Tablo 15. Mesleki unvan değişkeni için çoklu karşılaştırma test sonuçları.....	45
Tablo 16. Haksız rekabet ölçeğinin meslekte aktif geçirilen süre değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları.....	46
Tablo 17. Haksız rekabet ölçeğinin çalışma şekli değişkenine göre Mann-Whitney U test sonuçları	46

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Meslek mensuplarının dağılımı	7
--	---

GİRİŞ

Küreselleşme ile başlayan hızlı değişim, dijitalleşme süreci ile hız kazanmıştır. Bu durum işletmelerde işlemlerin daha karmaşık hale gelmesine neden olmuştur. Belgelerin kayıtlanması, sınıflandırılması, raporlanması ve bu raporların ilgili kişi ve kurumlara sunulması, güvenilir ve şeffaf bilgi üretilmesi adına muhasebe mesleğine duyulan gereksinimi artmıştır. Muhasebe mesleğinin hukuki statüye kavuşması ve artan meslek mensubu sayısı bu alanda rekabetin artmasına neden olmuştur. Rekabetin artması haksız rekabeti oluşturan unsurları da beraberinde getirmiştir. Bu unsurları meslektaşını mükellefe karşı karalama, tarifenin altında ücret talep etme veya tarifenin altında iş kabul etme, reklam yasağına uymama, mesleki ve akademik unvanı dışında unvanlar kullanma, sahte ve usulüne uygun olmayan nitelikte belge düzenleme vb. şeklinde ifade edebiliriz.

Muhasebe meslek mensubu kamu adına görev yapmaktadır. Devletin vergi ayağını temsil eden muhasebe meslek mensubunun, kamu yararını devletin çıkarlarını gözeterek, belirlenen ilkeler ve yasal düzenlemeler ışığında şeffaf, tarafsız bilgi üretmek ve bunu bilgi kullanıcılarına iletmekle sorumluluğu bulunmaktadır. Rekabet şartlarının adil bir şekilde işliyor oluşu meslek mensuplarının işlerini belirtilen titizlikle yapmasına olanak tanımaktadır. Ancak rekabetin olduğu yerde haksız rekabetin mevcudiyeti de kaçınılmaz olmaktadır (Arı, 2011: 66).

Haksız rekabet olgusunu tanımlayacak olursak; ekonomik rekabetin iyi niyet kuralının dışında uygulanması veya iyi niyeti kötüye kullanma olarak ifade edilebilir. (Kısakürek ve Akarsu, 2016: 51). Haksız rekabeti bir yönüyle de haksız rekabet eylemine sebep olan taraf için aşırı fayda sağlamayı içeren yanıltıcı ve aldatıcı davranış olarak ifade edilebilir. Bu anlamda haksız rekabeti, iktisadi hukuki boyutunun ötesinde sosyal bir olgu olarak değerlendirmemiz mümkündür. Haksız rekabet bir etik ihlalidir (Uysal, Türker ve Kurt, 2009: 49). Haksız rekabet temel ahlaki unsurlardan dürüstlük ilkesi ile doğrudan ilişkili bir kavramdır (Karakaya vd., 2020: 12).

Meslek mensubu mesleği bağımlı ya da bağımsız icra ederken bu mesleği kendi nam ve hesabına yapıyor olsa da amaç kamu yararıdır. Devletin vergi

toplamadaki aracı vasıtasıdır. Muhasebenin temel kavramlarından tam açıklama, belgelendirme ve tarafsızlık sosyal sorumluluk kavramları bu mesleğin kamu yararı amacıyla yapıldığını ortaya koymaktadır (Bayraktar, 2017: 96).

Muhasebe meslek mensuplarının gerek kendi içlerinde gerek iş sahipleriyle aralarında haksız rekabet sorunu adına son yıllarda meslek odaları, meslek birliği, Maliye Bakanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu gibi kurumlar tarafından yapılan bir takım düzenlemeler ve yasal yaptırımlar artış göstermiştir. Haksız rekabet sorununa değinmek ve meslek mensuplarının görüşlerini ortaya koymak, çözüm önerileri sunmak adına yapılan çalışmada, haksız rekabet sorununun çözümü olabileceği düşünülen yöntemlerin, meslek mensuplarının görüşleri açısından değerlendirilip analiz edilmesi sonucu muhasebe mesleğinde haksız rekabetin çözüm yollarına ait görüşlerinin yaş, eğitim düzeyi, gelir seviyesi, unvan, cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1. MUHASEBE VE MUHASEBE MESLEĞİNE GENEL BAKIŞ

1.1. Muhasebe

Muhasebe Arapça kökenli sözcük olup ‘HSB’ kökünden gelmektedir. Muhasebe, Arapça kelime olan “muhāsaba” sözcüğünden dilimize geçerek kullanım alanı bulmuştur (Şengür, 2009: 16). Muhāsaba, hesap görme, hesaplama hesap ilmi manalarını karşılamaktadır. Hesap, mahsup, muhasebe aynı kökten meydana gelen kelimelerdir (Nişanyan, 2002: 8). Batı Avrupa’da da muhasebe sözcüğü ‘hesap’ kökünden türemiştir. Misal olarak Fransızcada ‘Compte’ sözcüğünden İngilizcede ‘Account’ kelimesinden türemiştir (Güvemli, 1995: 3).

Muhasebe; işletmelerin varlık ve kaynakları üzerinde etki eden mali nitelikli işlemleri kaydetme, sınıflandırarak tasnif etme, özetleyerek raporlama ardından analiz etme neticesinde bilgi kullanıcılarına sunma olarak ifade edilebilir (Özkan, 2020: 138).

TDK’ya göre; Karşılıklı hesap görme, “alacaklı- borçlu olma halleri” olarak ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu 2025).

1.2. Muhasebe Mesleği

Yasa ile güvence altına alınmış olan muhasebe mesleği, 13.06.1989 tarihinde 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu adı altında 20194 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Mevzuat Dergisi 2025).

1.2.1. Muhasebe Mesleğinin Tanımı ve Tarihçesi

Muhasebe mesleğinin ülkemizde yasal statüsüne kavuşması 1989 yılında 3568 sayılı yasa ile gerçekleşmiştir. İşletmelerin yapılan iş ve işlemleri kaydetme, sınıflandırma, tasnif etme ihtiyacı ve sektörde yeni kararlar almasına yardımcı olacak, sınırsız kabul edilen ömrü içinde sürekliliğini devam ettirecek eylemlere duyduğu ihtiyaç muhasebe mesleğini gerekli kılmıştır (Yayla ve Cengiz 2005: 149).

1.2.1.1. Muhasebe Mesleğinin Tanımı

Muhasebe mesleğini tanımlayacak olursak;

- Temeli insan olan kamu yararını gözeten, etik ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermeyi amaç edinmiş bir meslektir. (Sözbilir, 2007: 17).

- Etik, amacı kamu yararı olan, en değerli unsurun güven olduğuna inanan, mükelleflerin ticari sırlarını özenle koruyan, kamunun bilmesi gerekli hususlar olduğunda da bunları açıklamaktan imtina etmeyen adil bir meslektir (Aymankuy ve Sarioğlu 2005: 29).

- Vergi ödevlerini yerine getirmede mükellefe destek, teşviklerin ve yatırımların aktarılmasında sektörler yön gösteren, halka açık şirketlerde yatırımcıların ve hissedarların esasen toplumdaki paydaşların karar almasında yol gösterici, objektif kriterlerle değerlendirmeler yapıp raporlar sunan tarafsızlık ilkesiyle hareket etme yükümlülüğü bulunan bir meslektir (Akın ve Özdaşlı, 2014: 64).

1.2.1.2. Muhasebe Mesleğinin Tarihçesi

Ülkemizde muhasebe mesleğinin örgüt olarak ortaya çıkışı Osmanlı dönemindeki ‘Devlet Muhasebesi’ne dayanmaktadır. Devlet muhasebesi, muhasebe mesleğinin yıllar içinde gelişimini sürdürmesi bakımından önem arz etmektedir. Tanzimat sonrası, batılılaşma süreci başlayınca 19. yy’nin ikinci yarısında çift yanlı kayıt yöntemi ülkemizde uygulanmaya başlamış, sanayi devrimine paralel oluşturulan sanayi şirketleri ile işletmecilik temelli muhasebe mesleği oluşmaya başlanmıştır diyebiliriz. Cumhuriyet döneminde ise beyan usulüne dayalı vergilendirmeye başlanması ile birlikte muhasebe mesleği vergicilik ağırlıklı meslek olmaya doğru evrilmiştir. Kayıt düzeni ve vergisel beyan yükümlülüğünün muhasebe mesleğine mensup kişilerce ifa edildiği, denetiminin ise devlet tarafından yapıldığı bir yapı oluşmuştur (Güvemli ve Aytulun, 2025: 8).

1950’li yıllarda işletme sayısındaki artış, ‘muhasebeci’ ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bu ihtiyacı karşılamak adına o yıllarda İşletme mesleğine önem verilmeye başlanmıştır. 1980’li yıllara gelince mesleği yasal olarak statüye kavuşturma çabası neticelenmiş 1989 yılında 3568 sayılı ‘Serbest Muhasebeci Mali

Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu' yürürlüğe girerek kabul edilmiştir (Arıkan ve Güvemli, 2013).

Bu kanunun gayesi; (URL-1), işletmelerde işlem ve faaliyetleri sağlıklı bir şekilde sürdürmek, faaliyet neticelerini yasal çerçevede denetlemek, değerlendirmek ve gerçek durumu bilgi kullanıcılarının ve ilgili resmi kurumların yararlanabilmesi adına tarafsız bir şekilde sunarak yüksek mesleki standartlara erişebilmektir şeklinde tanımlayarak ifade edilebilir (3568 sayılı Kanun 1989).

1.2.2. Muhasebe Meslek Mensubu

3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik yasası çerçevesinde yetkilendirilmiş SMMM ve YMM'ler 'meslek mensubu' olarak tanımlanmaktadır¹.

1.2.2.1. Meslek Mensubu Kimlere Denir?

3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu 13 Haziran 1989'da, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 26 Aralık 1992'de çıkmıştır. Bu kanunla birlikte, ülkemizde muhasebe mesleği ve meslek mensupları yasal bir statü kazanmışlardır. Kanun ilk etapta meslek mensuplarını, Serbest Muhasebeci (SM), Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) şeklinde kategorize etmiş olup, 2008'te SM ibaresi kanundan çıkarılarak o yıl itibariyle meslek mensupları SMMM ve YMM olarak iki sınıflandırmaya tabii tutulmuştur. (Karcıoğlu ve Yazarkan, 2011: 2).

1.2.2.2. Meslek Mensubu Olmanın Şartları

3568 sayılı yasada meslek mensubu olmanın şartları belirtilmiştir. Bu şartlar özel ve genel olmak üzere 2 başlık altında değerlendirilmiştir.

¹ 3568 sayılı Kanunda 26.07.2008 tarihinde yapılan değişiklikle Serbest Muhasebeci unvanı kaldırılmıştır.

1.2.2.2.1. Meslek Mensubu Olabilmek İçin Genel Şartlar

Meslek mensubu olabilmenin genel kurallarının yasada ifade edildiği üzere; (3568 sayılı Kanun, 1989)

- a) TC vatandaşı olmak
- b) Medeni hakları kullanma yeterliliğinin olması
- c) Kamu haklarından mahrumiyetinin olmaması
- d) TCK Madde 53'e göre; Kasti olarak suç işlenmesi sonucu bir yıl veya daha fazla süre hapis cezası almış olmamak ve devletin güvenliğine karşı suçlardan vb. mahkûm olmamak
- e) Ceza veya disiplin soruşturması neticesinde memuriyetten çıkarılma durumunun olmaması.
- f) Meslek şerefine ve haysiyetine uyumlu davranışlar sergilemek

1.2.2.2.2. Meslek Mensubu Olabilmenin Özel Şartları

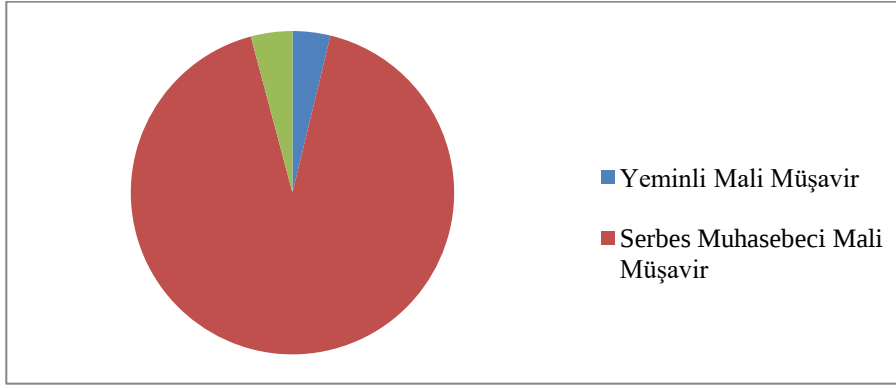
Serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için özel şartlar şunlardır (TÜRMOB, 2024);

- a) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Siyasal Bilimler Fakülteleri kapsamında bir bölümden lisans düzeyinde mezun olmak, Hukuk Fakültesi mezunu olmak veya belirtilen anabilim dallarından Lisansüstü düzeyde mezun olmuş olmak
- b) Üç yıl asgari süre olmak kaydıyla staj yapmak.
- c) Serbest muhasebeci mali müşavirlik imtihanını kazanmak.
- d) Serbest muhasebeci mali müşavirlik ruhsatını almak.

1.2.2.3. Meslek Mensuplarının Dağılımı

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) faaliyet raporuna göre (TÜRMOB, 2024);

Ülkemizde, 124.023 SMMM, 5591 SM ve 5088 YMM toplam 134.702 muhasebe meslek mensubu bulunmakta olup şekil 1'de gösterilmiştir (TÜRMOB, 2024).

Şekil 1. Meslek mensuplarının dağılımı

1.2.3. Muhasebe Mesleğinin Konusu

3568 sayılı yasada mesleğin konusu şu şekilde ifade edilmiştir; (3568 sayılı Kanun, 1989)

Kendi nam ve hesabına çalışan gerçek ya da tüzel kişi işletmeleri kapsama almakla birlikte, bu işletmelere ait;

a) Defter tutmak, beyanname düzenlemek bilanço, kar-zarar tablosu ile diğer belgeleri düzenlemek,

b) Muhasebe sistemi oluşturmak, geliştirmek, işletmecilik, finansal yönetim, finansman kararları verme vb. hususlarda mevzuata uygunluk çerçevesinde müşavirlik hizmeti sunmak.

c) Belgelere dayanarak yukarıda ifade edilen hususlarda hakemlik, bilirkişilik yapmak, denetim yapmak, inceleme ve tahlil yapmak, finansal tablolar ve beyannameler ile alakalı hususlarda yazılı görüş bildirmek, raporlar düzenlemek.

d) Mevzuatın sınırları çerçevesinde belirlenen işleri yapmak ve resmî makamların belirlemiş olduğu işleri yapmak.

Yeminli mali müşavirler ise ilgili yasa çerçevesinde tasdik işlemlerini yaparlar. YMM'ler SMMM'ler gibi defter tutamazlar, muhasebe ofisi açamazlar ve muhasebe ofislerine ortak olamazlar.

İçinde bulunduğumuz çağda muhasebenin önemine binaen sorumluluk alanı da genişlemiştir. Dolayısıyla muhasebeden hizmet alan kurumların beklentileri

çerçevesinde SMMM'lerin yapmış olduğu faaliyetlere ilaveten aşağıda belirtilen işleri de ekleyebiliriz;

- a) Vergi daireleri ile uzlaşma işlerini kişi ve kurumlar adına yapmak,
- b) Vergi, fon, cezalar, gecikme faizi vb. uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmak,
- c) Mükelleflerine adli yargı ve Vergi İdare Mahkemelerinde, sermayenin artırılması ve bankalara ibraz edilen belgelerin düzenlenmesi gibi hususlarda yardımcı olmak (Karcıoğlu ve Yazarkan, 2011: 2),
- d) Kamu kuruluşları, işletme sahipleri ve müteşebbislerin hakemliğini yapmak (Bayırdar, 2010: 3),
- e) Yönetimin danışmanlık faaliyetini yürütmek (Yükçü ve Tüfekçi, 2001: 17).

1.2.4. Muhasebe Meslek Mensubunun Taşınması Gerekli Kriterler ve Ahlaki İlkeler

01.06.1989 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 3568 sayılı kanunun 13.06.1989'da resmi gazetede yayınlanmış olan tebliğinde; "Ağır hapis veya beş yıldan daha fazla hapis yahut zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma, vergi kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığına teşebbüs suçlarında hüküm giymemiş olmak" denilerek meslek mensuplarının taşınması gereken genel özellikler belirtilmiştir bu hükümler ifade edilirken taksirli suçlar hariç tutulmuştur. (Sözbilir, 2000: 87).

Bütün meslek mensuplarının uyması gerekli etik ilkeler 3568 sayılı yasada şu şekilde açıklanmıştır; (3568 sayılı Kanun, 1989)

- Dürüstlük: Meslek mensuplarının bütün eylem ve işlemlerinde dürüst davranma yükümlülüğünü ifade eder.
- Tarafsızlık: Meslek mensuplarının mükellef ile olan münasebetlerde gerek onların gerek kendi menfaatlerini gözetmeksizin objektif tutum sergileme yükümlülüğünü ifade eder.
- Mesleki Yeterlilik ve Mesleki Özen: Mesleki faaliyetler yerine getirilirken gerekli özeni göstermesini ve iş sahiplerinin vergisel yükümlülüklerini yerine getirirken güncel vergisel düzenlemelere hâkim olması gerekliliğini ifade etmektedir.

- **Gizlilik:** Meslek Mensubunun mesleği icra ederken iş sahipleri ile alakalı eylem ve işlemlerinde elde ettiği bilgileri açıklamaması kendi çıkar ve menfaatleri veyahut 3. Kişilerin çıkar ve menfaatleri doğrultusunda kullanmaması gerekliliğini ifade eder. Vergi zıyanına sebep olan veyahut kamunun aydınlatılması gerekli durumun mevcudiyeti halinde açıklanan bilgiler gizlilik ilkesine aykırılık teşkil etmez.

- **Mesleki Davranış:** Meslek Mensubunun mesleğin getirdiği esas ve ilkelere uygun bir şekilde kamunun yararını gözeterek mesleki faaliyetini sürdürmesi esasına dayanır (Özyürek, 2012: 140).

2. REKABET KAVRAMI

2.1. Rekabetin Tanımı

Rekabet kelimesi Arapçada denetleme, kontrol etme, gözetme, dikkat etme, gözünü ayırmama anlamlarındaki raqābat ("rqb") sözcüğünden türemiştir. Rekabet gerek ekonomik gerek sosyal hayatın düzenlenmesinde önemli yer tutan bir kavramdır (İnan ve Peker, 2007: 1). Kelimenin Türkçe karşılığı "rakibini gözetleme" şeklinde ifade edilebilir. Rekabette kaynakların kısıtlı oluşu önem arz etmektedir. Kaynakların kısıtlı olmadığı yerde/hususta rekabetten söz etmek mümkün görülmemektedir (Wikipedia, 2024)².

Rekabet; ‘Amacın üstünlük sağlamak olduğu, rakiplere karşı yürütülen çabaların bütünüdür’ (Wikipedia, 2024).

Rekabeti rekabet kurumu ise;

‘İktisadi hususta rekabet, piyasa koşullarında arz eden tarafın daha fazla talep edilmeyi sağlayarak mal ve hizmet satmasını ve sonuçları itibariyle karı maksimize etmeyi amaçlayarak girişmiş oldukları eylemlerin bütünüdür. Piyasa şartlarında arz eden diğer kurum ve kuruluşlarla gerçekleştirilen bu yarış iktisadi anlamda rekabet olarak tanımlayabiliriz (Rekabet Kurumu, 2024)³.

Rekabet kavram olarak günümüzde hemen her alanda karşımıza çıkmaktadır. Rekabet; gelişen dünyanın etkisiyle hukuksal anlamda bir ‘hak’ türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2. Rekabetin Korunması ve Haksız Rekabet Arasındaki İlişki

Rekabet, piyasa koşullarında rakiplerinin önüne geçmek, tercih edilirliliği artırmak, kazanç sağlamak ve verimli bir şekilde iktisadi faaliyetleri idame ettirmek amacını güder. Piyasada mevcut olan rakiplere karşı avantaj sağlamayı rakiplerine

² Wikipedia. (2024). Rekabet. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Rekabet> adresinden 15.08.2024 tarihinde alınmıştır

³ Rekabet Kurumu. (2024). Terimler Listesi. <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/rekabet-terimleri-sozlugu/terimler-listesi> adresinden 03.08.2024 tarihinde alınmıştır.

karşı üstünlük oluşturmaya amaç edinir. Kanuna, etik ilkelere, örf adet ve geleneklere aykırı olmadan sürdürülen bu faaliyetler rekabet olarak kabul görür (Karaman Odabaşı, 2015: 55). Kanuna, etik ilkelere aykırı bir şekilde gerçekleştirilmesi durumunda rekabet yerini haksız rekabet olgusuna bırakır (Erdil, 2022: 27). Rekabetin korunması hükümleri ile haksız rekabet hükümleri birbirinin karşıtı olan uygulamalar olmayıp birbirlerini tamamlayıcı alanlardır (Nomer Ertan, 2020). Rekabet ve haksız rekabet unsurlarını somut olaylara bakarak değerlendirmek gerekir (Pınar, 2014: 66). Haksız rekabet teşkil eden bir durumun mevcudiyeti halinde rekabetin korunması hakkındaki kanun (Pınar, 2012: 135) kapsamında veyahut muhasebe mesleğindeki yasal düzenlemeler boyutuyla 3568 sayılı kanunda haksız rekabet hallerinde uygulanan yaptırımlar söz konusu olacaktır.

3. HAKSIZ REKABET KAVRAMI

Sanayi devriminden bu yana git gide gelişen ekonomilerde firmaların artması ve üretimin çoğalması ile artan rekabet neticesinde ticari işlemlerde problemler ve mağduriyetler meydana gelmeye başlamıştır (Tamer, 2011: 20-21). Ekonomide Serbest piyasa koşullarının benimsendiği yapılarda devlet, problemleri ve mağduriyetleri önlemek maksadıyla hukuki düzenlemeler ve müeyyideler otaya koymuştur (Arkan, 2003: 3).

Haksız rekabet ilk etapta 1956 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) kapsamında düzenlenmiştir. Haksız rekabetin yeni bir anlayış ve sistem dâhilinde düzenlenmesi ise 6102 sayılı TTK madde 54-63 arasında düzenlenmiştir (Bozer ve Göle, 2011: 148).

Güven'e göre haksız rekabette önemli olan nokta; aksiyonun rekabet yarışına katılanların ilişkilerini etkileyip, rekabetin işleme düzenine zarar verebilecek yapıda olmasıdır (Güven, 2012: 52).

3.1. Haksız Rekabetin Tanımı

Haksız rekabetin tanımı hususunda görüş birliğine varıldığını söylenememektedir. Kuşkusuz bu husus, tanımını yaparken hedeflenen rekabet durumun ifade edilmesindeki güçlükten kaynaklanmaktadır. Haksız rekabet kavramının ifadesini ancak rekabet kavramının sınırlarını keskin bir şekilde belirleyerek zıddını göstermek maksadıyla ifade edebilmekteyiz. Ahlaki ve gayri ahlaki rekabet arasındaki hukuki farkların tespiti güçtür ve bu güçlük haksız rekabet kavramını tek bir tanımlama yapma hususunu güçleştirmektedir (Aydın, 2008: 25).

Haksız rekabet, TTK madde 54'te, "Yanıltıcı veya dürüstlük kaidesine uymayan eylemler ve ticari uygulamalar" şeklide ifade edilmiştir.

Rekabet kurumunun resmi web sayfasında haksız rekabet terimi ise; Girişimcilerin farklı yöntemlerle kamuoyuna kendi eylem ve etkinlikleri veya rakiplerinin eylem ve etkinlikleri hususunda yanıltıcı bilgi sunmaları, rakipleri ile iyi niyet kuralına uymayarak rekabet etmeleri, ürünlerini yahut markayı taklit etme, rakiplerinin ismini yahut unvanını kullanma gibi unsurların varlığı haksız rekabet olarak ifade edilmektedir.

Rekabet hukuku kaideleri ise, rekabeti sınırlayıcı, yıkıcı ve rekabetin önüne geçici eylem ve davranışları yasaklamaktadır. RKHK’ DE yasaklanmış olan fiiller, haksız rekabet oluşturan değil rekabetin mevcut yapısını bozmak isteyen eylemlerdir (Rekabet Kurumu, 2024).

3.2. Haksız Rekabetin Hukuki Dayanağı

Hukukumuzda haksız rekabete yönelik uygulamalar, Türk Ticaret Kanunu’nun 54 ve 63. Maddelerinde, Borçlar Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Kanunlarda yer almıştır (Akin, 2010: 82). Haksız Rekabete ilişkin muhasebe meslek mensuplarını ilgilendiren düzenlemelerin salt çoğunluğu ile ilgili hükümler 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’nda yer almıştır.

3.2.1. 6102 Sayılı TTK’ da Yer Alan Düzenlemeler

6102 sayılı TTK 4. Kısımda ‘Haksız Rekabet’e ilişkin düzenlemeler mevcuttur. TTK 6102 md: 54’te haksız rekabet kavramına ilişkin 1. bentte aşağıdaki unsurlara değinilmiştir;

1) Tüm paydaşların çıkarlarını koruyan, bozulmamış ve etik unsurlara bağlı rekabetin oluşturulmasını sağlamak.

2) Dürüstlük kaidesine uygun olmayan yanıltıcı davranışlar ve etik olmayan ticari uygulamalar haksızdır ve hukuka uygunluk teşkil etmemektedir.

TTK 6102 4. kısım 2. bentte, ‘Dürüstlük İlkesine Uygun Olmayan Davranışlar, Ticari Uygulamalar’ altında düzenlenen madde 55’te;

1) Haksız Rekabetin temel unsurlarını ifade edecek olursak:

a) Dürüstlük kaidesine uymayan reklamlar ve pazarlama yaklaşımları ile diğer hukuka uygun olmayan eylemler ve temeline;

1. Ticari iş ve eylemlerde, 3. Şahısları etkileyecek şekilde yanıltıcı, yanlış, incitici söylemlerde bulunarak karalamak, kötülemek.

2. Şahsı, ticari işletmesi veyahut 3. Kişiler için rekabette öne geçebilmek adına yanıltıcı, gerçek dışı, abartı söylemlerde bulunmak.

3. Ödül, diploma vb. belgeleri olmadığı halde varmış gibi davranışlar sergileyerek, özel bir yeteneğe sahip olduğu şeklinde zan oluşturmaya çalışmak, bu doğrultuda kullanma yetkisi olmayan meslek isimlerini ve unvanları kullanmak,

4. Başkasına ait ürün, faaliyet ve işler ile karıştırılacak düzeyde benzerlik gösteren eylemlerde bulunmak,

5. Kendisine ait malları, faaliyetlerini, fiyatlarını abartılı veyahut yanıltıcı şekilde anlatarak 3. Kişilerin önüne geçmeyi hedeflemek,

6. Bazı ürünler, faaliyetler ve hizmetleri tedarik fiyatı yahut maliyetinin altında birden fazla defa satışa sunmak, reklamlarda buna vurgu yapmak ve bu şekilde 3. Kişiler hakkında yanıltıcı yahut karalayıcı tutumlar sergilemek,

7. Ek unsurlar ile müşteriye faaliyetin gerçek değeri hususunda yanıltmak,

8. Etik dışı satış teknikleri ile müşterinin karar verme iradesine müdahale etmek yahut elinden almak,

9. Ürünler ve faaliyetlere ilişkin miktar, kullanım amacı, yararı ve tehlikesi hususunda müşteriye yanıltıcı bilgi vermek,

10. Kamuya yapılmış olan duyuru ve ilanlarda; peşin satış, toplam satış ve taksitli satış ve taksitli satıştan kaynaklanacak olan ek maliyeti şeffaf bir şekilde yansıtmamak,

b) Akdi ihlal etmeye veyahut sona erdirmeye yöneltici eylemlerde bulunmak nasıl ki;

1. Müşteriler ile şahsen kendisinin sözleşme yapmasının yolunu açmak için başkalarıyla yapılmış olan sözleşmeye aykırı davranışlar sergilemeye yöneltmek,

2. Üçüncü şahısların çalışanlarına birtakım menfaatler sağlayarak, onların işlerindeki yükümlülüklere aykırı davranmasını isteyerek, kendisine veya başkasına menfaat sağlamayı amaçlamak,

c) Başkalarına ait iş ürünlerinden yetkisi olmaksızın fayda sağlama; özellikle;

1. Üçüncü şahıslara ait plan, hesap, teklif vb.. iş ürününden kendisinin yetkisi olmaksızın faydalanmak veyahut;

2. Şahsına emaneten verilmiş olan plan, hesap ve tekliften yine yetkisi olmaksızın faydalanmak

d) İş sırlarını, üretimin gizliliğini açığa çıkarmak, izin almaksızın hukuka aykırı bir şekilde, gizlice ele geçirmiş olduğu bilgileri 3. Şahıslara aktararak dürüstlüğü aykırı eylemde bulunmak.

3.2.2. 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Yasasında Yer Alan Düzenlemeler

3.2.2.1. Haksız Rekabet ve Reklam Yasağı Yönetmeliği

Yönetmelikte; Haksız Rekabet atfedilen durumlar şöyle ifade edilmiştir; (Haksız Rekabet Reklam Yasağı Yönetmeliği, 2024)

- **Haksız Rekabet Yapmama Yükümlülüğü**

Madde 5 - (1) Meslek mensupları, mesleki konular hususunda işin kabul edilmesi, reddedilmesi, yürütülmesine sona ermesine ilişkin faaliyetlerde haksız rekabet yapamazlar buna yol açabilecek eylemler yürütemezler. Reklam sayılabilecek her türlü eylem ve işlemde kaçınmak durumundadırlar.

- **Kendi aralarında ve iş sahipleriyle kurulan ilişkide haksız rekabet**

Madde 6 - (1) Meslek mensupları gerek kendi işlerinde gerek mükelleflerle olan ilişkilerinde haksız rekabete sebebiyet verecek eylemler yapamazlar. Aşağıda belirtilen durumlar haksız rekabet teşkil eder:

a) Mesleki özenin yeterince gösterilmemesi, denetim ve muhasebe ilkelerine uymamak,

b) Sözleşmesi başka bir muhasebe meslek mensubu ile mevcut olan iş mükellefi sözleşmeye aykırı davranışlara yöneltmek veya sözleşmeyi feshetmeye yönelterek kendi sözleşme yapmasına zemin oluşturmak,

c) Ruhsatı iptal edildiği veya geçici olarak meslekten men edildiği halde yetkisi varmış gibi mesleki faaliyetlerini sürdürmeye devam etmek,

d) Mesleki faaliyetini çeşitli sebeplerle (ruhsat iptali, yetki belgesinin durdurulması vb.) sürdüremedikleri halde faaliyette bulunabiliyorlarmış izlenimi oluşturacak eylemlerde bulunmak,

e) Yetkisi olmayan kişilere ruhsat kiralanması yoluyla haksız bir şekilde mesleki faaliyette bulunmasının önünün açılması,

f) Kamuoyunu yanıltıcı biçimde gerçeğe uygun olmayan belge düzenlemek,
g) Başka bir meslek mensubu çalışanı veya yardımcısına iş sırlarını veyahut mükellefe ait gizlilik teşkil etmesi gerekli hususları elde etmek amacıyla menfaat sağlamak,

h) Bir şirketin bünyesinde bağımlı çalıştığı halde başka işletmelerde de mesleki sorumluluk üstlenmek, iş yapmak.

i) Mesleğin emredici hükümlerine uygun davranmayarak diğer meslek mensuplarına karşı hakkı olmayan bir şekilde avantaj sağlamak.

- Ücret ve mali hususlarda haksız rekabet

Madde 7 - (1) Bu madde kapsamında belirtilen haller haksız rekabet oluşturmaktadır şöyle ki:

j) Asgari ücret tarifesine uymayarak tarifenin altında iş kabulü.

k) Mükellefe verilen hizmet neticesinde elde edilen menfaat sonucu pay anlaşmaları veyahut ortaklık yapmak,

l) Ücretini ödmeden meslek mensubu ile yollarını ayırmış olan mükellefle sözleşme yapmak, ona hizmet vermek.

m) Gerçeğe uygun olmayan fatura veya serbest meslek makbuzu düzenlemek.

n) Sözleşme tutarının altında makbuz veyahut fatura düzenlemek veya kazancı hiç belgelememek suretiyle mali sorumluluktan kaçınmak.

o) Üçüncü şahıslara menfaat sağlamak vaadiyle iş elde etmek

p) Mükelleften edinmiş olduğu veya ona ait olan verileri kullanarak çıkar elde etmek,

q) Çalışanlara iş kanunundaki ücreti ödemeyip haklarını vermemek.

- Reklam vasıtasıyla haksız rekabet

Madde 8 - (1) Meslek mensuplarının reklam ve reklam sayılabilecek her türlü eylemde bulunması mevzuat gereği yasaklanmıştır. Öyle ki;

a. Bir diğer meslek mensubunun, güvenilir, dürüst ve tarafsız olmadığını beyan ederek karalamak.

b. Bir diğer meslek mensubunun hizmetini kötülemek, mesleki olarak yetersiz olduğuna dair yanıltıcı bilgi vermek,

c. Bir diğer meslek mensubu ile ilgili asılsız bilgilerle ihbarda bulunmak.

- d. Faaliyetleri ve hizmetleri ve kendisi ile alakalı gerçek olmayan veya yanıltıcı açıklamalar yapmak.
- e. Meslek unvanını, meslek mensubu olmamasına rağmen kullanmak
- f. Akademik ve mesleki unvanı dışında sahip olmuş olduğu diğer unvanları kullanmak

3.2.2.1.1. Haksız Rekabet ve Reklam Yasağı Yönetmeliği'nin amacı

Yasa kapsamında belirtilen şartları taşıyarak (3568 sayılı Kanun, 1989) ruhsat almış meslek mensuplarının kendi içlerinde ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde etik, dürüst, rekabet ilkeleri çerçevesinde hareket etmelerinin sınır ve kapsamlarının ortaya konulmasıdır.

Yönetmelik; 3568 sayılı yasa gereği faaliyet gösteren SMMM ve YMM'leri ve muhasebe meslek mensuplarının kurmuş olduğu tüm ortaklıkları kapsar.

3.2.2.1.2. Haksız Rekabet Fiili İle İlgili Hak Yetki ve Sorumluluklar

Meslek Odaların Yetki Sorumluluk ve Hakları

Haksız rekabetin, zarar gören taraf açısından değerlendirilerek somut durumun ortadan kaldırılması yani yanlış, yanıltıcı, hileli ifadeler düzeltilmeli; itibarı, mesleki eylem ve faaliyetleri, ekonomik menfaatleri zarara uğrayan taraf için meslek odalarına başvurabilmesi yolu veyahut TTK hükümlerince haklarını dava yoluyla arama yolunun açık olduğu ortaya konulmaktadır.

Meslek mensubu yanında çalışan personelinin sebep olduğu haksız rekabet eyleminde de hukuki anlamda sorumludur.

3.2.2.2. Reklam Yasağına Uyma Sorumluluğu

Kamu yararına hizmet veren ve devletin vergi ayağını temsil eden meslek mensuplarının reklam olan ve reklam sayılabilecek hal ve eylemlerden uzak durmaları yasada belirtilmiştir. Buna göre;

- Meslek mensuplarının 3568 sayılı yasada ifade edilen reklam yasağına uyma zorunlulukları vardır.
- Meslek mensubu; nesnel olmak kaydıyla kendisi, mesleği ve becerileri ile alakalı açıklamalar yapabilir.

- Akademik programlara katılabilir, kendisi organize edebilir, seminerlerde konuşmalar yapabilir.
- Meslek mensubu ofisini tanıtmak amacıyla broşür bastırabilir, broşürleri iş sahiplerine göndermesi, mükellefleriyle paylaşması reklam sayılmaz.
- Mesleki faaliyeti dışındaki bir konuda almış olduğu ödülün duyurulması, bir kuruma üyeliği var ise bunun açıklanması reklam sayılmaz. (3568 sayılı Kanun, 1989)

3.2.2.3. Tabela İle İlgili Hükümler

Tabelada; oda, birlik amblemi, unvanı, isim soy isim ortaklık söz konusu ise ortaklık bürosunun unvanı şirketse şirketin unvanı, var ise akademik unvan, ofisin adresi, web sitesi, telefonu, e posta adresine yer verilebilir. Yönetmelikte ifade edilenler haricindeki unvanlar, şekiller, fotoğraf vb. yer alamaz. (3568 sayılı Kanun, 1989)

Tabelada; aynı ofiste çalışan meslek mensupları ya da ortaklık söz konusu ise ortaklık unvanının bulunması zorunludur. (3568 sayılı Kanun, 1989)

3.2.2.4. Marka Tescil Yasağı ile ilgili hükümler

Mali müşavirlik hizmeti gerek SMMM gerekse YMM'ler için herhangi bir sıfatla marka adı altında tescil ettirilemez. (3568 sayılı Kanun, 1989)

3.2.2.5. Sirküler, Kitapçık ve Tanıtım Broşürleri Basımı ile ilgili Hükümler

Meslek mensupları kitapçık, sirküler, broşür vb. dokümanları mükelleflerine ve öteki meslek mensuplarına dağıtabilir. Basılı yayınlarında geçmişteki mükelleflerini ve var olan mükelleflerini deşifre edemez. Gerçeğe uygun olmayan ifadeler kullanamaz. Reklam unsuru teşkil edecek ifadelerde de bulunamazlar. (3568 sayılı Kanun, 1989)

3.2.2.6. Kitap ve Makale Yayınıyla ilgili hükümler

Meslek mensupları, mesleki hususlarda hazırlamış oldukları makale kitap vb çalışmalarında akademik ve mesleki unvan kullanabilirler fakat çalıştığı şirket,

kurum ya da büronun ismini kullanamazlar. Bu kurumlarla alakalı reklam sayılabilecek açıklamalar yapamazlar. Yayıncılık faaliyeti meslek mensupları tarafından yapılması yasaklı işlerdendir. Tek başına veya başka meslek mensubu ile beraber yazmış oldukları kitapları basmaları ve satmaları yayıncılık faaliyeti sayılmaz. Mesleği icra etmiş oldukları ortaklık veya şirketin unvanının yayınevleri tarafından kullanılması yasaklanmıştır. (3568 sayılı SMMM ve YMM Kanunu md. 19/1)

3.2.2.7. Medya İlişkileri İle İlgili Hükümler

Muhasebe meslek mensuplarının reklam ve reklam sayılabilecek her türlü eylemde bulunması durumu kanunla ifade edilmektedir. Bu hususla ilgili olarak; (3568 sayılı Kanun, 1989)

Meslek mensupları, büro açtıklarını basın-yayın kanalıyla duyuramazlar.

Zorunlu durumlar haricinde radyo, TV, internet, gazetelere demeç veremez ve açıklama yapamazlar. Kendisinin veyahut iş sahibinin ismini radyo, TV, internet vasıtasıyla tanıtım ve reklam unsuru oluşturacak şekilde kullanamaz.

3.2.2.8. İnternet Uygulamaları İle İlgili Hükümler

Meslek mensupları her türlü teknolojik ortamda odaya bilgi vermek kaydıyla kendini ifade etme hakkına sahiptir. İnternet sitelerinde iş alma amacıyla veya meslektaşıyla rekabette haksızlığa yol açacak biçimde, kullanıcıları sitesine veya kendi sitesinden farklı bir siteye yönlendiremez, reklam veremez ve reklam alamaz. Özetle ifade edecek olursak; meslek mensubu olarak nitelendirmiş olduğumuz SMMM ve YMM'ler iş almak amacıyla reklam teşkil edebilecek her türlü eylem ve işlemlerden sorumludur, 3. Kişilerin de kendileri için reklam teşkil edecek eylemlerinden sorumlulukları mevcuttur. Bu hususta gerekli olacak her türlü önlemi sağlamakla yükümlülükleri bulunmaktadır (3568 sayılı Kanun, 1989).

3.2.3. Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu

Birlik ve meslek odaları, mesleki faaliyetlerini bünyesinde sürdüren meslek mensuplarının haksız rekabete fırsat vermeyecek şekilde rekabetin uygulanması

hususunda yasa ve yönetmeliğe uygun gerekli önlemlerin alınmasını sağlar. Birlik ve oda yönetim kuruluna bağlı olarak faaliyetlerini sürdürür (3568 sayılı Kanun, 1989).

3.2.3.1. Oda Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu

1'i başkan olmak üzere asgari 3 üye gereklidir. Üyeler, 5 yıl ve daha fazla kıdeme sahip meslek mensuplarından oluşur. Odanın yönetim kurulunun görevlendirmiş olduğu üyeler, meslek mensupları ve yanlarında çalışanların reklam kurallarına, rekabet ilkelerine uygun davranıp davranmadığı hususunda denetim yaparlar. Bu denetimler sonucunda ilkelere aykırılığın ortaya konulması halinde sorumlular için yaptırım uygulanması adına oda yönetim kuruluna sevk ederler (3568 sayılı Kanun, 1989).

3.2.3.2. Birlik Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu

1'i başkan olmak üzere asgari 5 üye gereklidir. Üyeler, 5 yıl ve daha fazla kıdeme sahip meslek mensuplarından oluşur. Birliğin yönetim kurulunun görevlendirmiş olduğu üyeler odaların Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu (HRMK) ile arasındaki koordinasyonu sağlar, oda HRMK'nın hazırlamış olduğu raporları değerlendirerek Birliğin yönetim kuruluna ibraz eder.

3.3. Türmob ve Meslek Odalarının Haksız Rekabetle Mücadelede Getirmiş Olduğu Düzenlemeler

3568 sayılı yasanın 45. Maddesine göre reklam sayılacak hallerden meslek mensubu kaçınılmalıdır. 29. maddede ise mesleki ahlak kurallarına uyma yükümlülüğü ifade edilmiştir (3568 sayılı Kanun, 1989).

Türkiye Haksız Rekabet Kongresinde; 4 tip haksız rekabete vurgu yapılmıştır. (TÜRHAİ, 2023)⁴

Bunlar;

- Meslek mensupları ile mükellefler arasındaki,
- Ücret kanalı ile yapılan,

⁴ TÜRHAİ 2023 Faaliyet Raporları, [20](https://www.turmob.org.tr/FaaliyetRaporlari/41029692-2e36-4d1d-af02-b9d403416ac1/turkiye-haksiz-rekabetle-mucadele-kurulu--turhak- adresinden 20.04.2024 tarihinde alınmıştır.</p></div><div data-bbox=)

- Reklam ile yapılan,
- Maliye Bakanlığı'nın vergi afları uygulamaları dolayısıyla oluşan haksız rekabet olarak ifade edilebilir.

3.3.1. Haksız Rekabetle Mücadele Yazılımı

Haksız Rekabetle Mücadele Yazılımı (HRMY), muhasebe meslek mensuplarının mükellef ile yapacağı sözleşmenin ücret tarifesine uygun şekilde hizmet vermesini amaçlamaktadır⁵.

Mali müşavirin bürosunda istihdam etmiş olduğu muhasebe meslek mensubu ya da aday meslek mensubu (stajyer) mevzuat gereği büro ile ilişkisini kesmiş olduğu süreden itibaren 2 yıl geçmedikçe o büroya ait müşteriler ile sözleşme yapabilmesi yasaklanmıştır (TÜRHAKE, 2023: 13-14).

Meslek mensubu ile sözleşmeden doğan borcu bulunan mükellefin bu borcu ödeme yükümlülüğünü yerine getirmeden başka meslek mensubu ile sözleşme yapabilmesinin önüne geçilmesi amacıyla bu hususta yapılacak yanlış uygulamaların önlenmesini sağlamak adına TÜRMOB; HRMY kullanılmasını mecburi bir meslek kararıyla meslek mensuplarına sunmuştur. Bu kararın amacı; 3568 sayılı kanunda tanımlanmış olan, müşteri ile muhasebe meslek mensubunun yapmayı planladığı sözleşmenin yazılı şekilde yapılması, ücret tarifesine uygun hareket edilmesi ve bunun neticesinde bedelsiz veya tarife fiyatından düşük iş kabulünün engellenmesini, borcu olan mükellefin ödeme yapmadan diğer meslek mensupları tarafından işlerinin yürütülmesinin önüne geçmektir (TÜRHAKE 2022: 13-17)

Bu mecburi meslek kararının gayesi çerçevesinde odalar, TÜRMOB'un hazırlamış olduğu yazılımı, üyelerinin kullanımına sunmak mecburiyetindedir. Yazılıma ekleme ve çıkarma işlemleri TÜRMOB Yönetim Kurulu tarafından yapılabilmektedir. Meslek mensupları bağlı olduğu muhasebe odasından şifre alarak yazılımı kullanır. Yaptıkları sözleşmeleri daha önce mevcut müşterisi ile yenilemek amacıyla yapıyor ise dönem bitimini takiben ikinci ayın sonu, ilk defa yapılan sözleşmelerde ise otuz gün içinde odaya yazılım üzerinden bildirmelidir.

⁵ Haksız Rekabetle Mücadele Yazılımının meslek mensuplarınca kullanılması hakkında mecburi meslek kararı R.G. Tarihi : 13 Aralık 2013 R.G. Sayısı : 28850
https://www.turmob.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/MECBURI%20MESLEK%20KARARLAR/8-HAKSIZ_REKABET.pdf adresinden 21.10.2022 tarihinde alınmıştır.

Sözleşmeleri bildirmeyen veya eksik bildiren meslek mensupları, yönetim kurulu tarafından yazıyla uyarı alır, bu uyarıyla ek bildirim süresi verilir. Ek sürede bildirim yapılmaması durumunda ise disiplin soruşturması başlatılır (Kurnaz, Altunal ve Özbek, 2016: 14-20).

3.4. Kamu Gözetimi Kurumu’nun Haksız Rekabetle İlgili Düzenlemeleri

3.4.1. Haksız Rekabette Bulunmama

Denetçiler ve denetim kurumları denetim faaliyetini herhangi bir şekilde etkileyebilecek, meslektaşına zarar verebilecek biçimde denetim faaliyetinde bulunamazlar.

Denetim kurumu, bağımsız denetçiler, kurumun izin verdiği durumlar dışında, diğer bir denetim kuruluşuyla sözleşmesi, ilişkisi devam eden işletmenin mevcut dönemdeki hizmet talebini kabul edemezler (Bağımsız Denetim Yönetmeliği 2024).

3.5. Türkiye Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu’nun (TÜRHA) Düzenlemeleri

Türkiye Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu son yıllarda haksız rekabet olgusuna yönelik düzenlemelerini artırmış olduğu görülmektedir.

Tablo 1’de Haksız Rekabet Kurulu’nun ifade etmiş olduğu düzenlemeler yer almaktadır.

Tablo 1. Türkiye Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu’nun (TÜRHA) düzenlemeleri (TÜRMOB, 2023)

Mesleki Saygınlığı Geliştirmek	Küresel Ekonomide Mesleki Etkinliği Artırmak	Kamusal Güvenilirliği Sağlamak	Mesleki Hizmetlerin Kalitesini Yükseltmek
Mesleki Özen	AR-GE	Mesleki Yeterlilik	Sürekli Eğitim
Haklı Rekabeti Sağlamak	Mesleki Standartlar	Tarafsızlık	Uzmanlaşma
Etik Değerler	Yabancı Dil	Dürüstlük	Planlama
Meslek Mensupları Arasındaki Uyum	Akreditasyon	Bağımsızlık	Teknoloji

SM, SMMM ve YMM Mesleklerine Yönelik HRRYY 21.11.2007 tarih ve 26707 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir (TÜRHAk, 2022). Düzenlemede madde 28’de Birlik HRMK’nun organizasyonunda görevli meslek mensuplarının asgari beş yıl kıdeme sahip olması gerekliliği hususu hükme bağlanmıştır.

3.5.1. Haksız Rekabetle Mücadele Kurulunun Çalışmalarının

Değerlendirilmesi Hususu

Oda yönetim kurulu kararıyla Oda Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu’na (OHRMK) sevk edilen dosyaların dağılımı Tablo 2’de verilmiştir (TÜRHAk, 2023);

Tablo 2. Oda yönetim kurulu kararıyla OHRMK’ YA sevk edilen dosyaların dağılımı

	2021	2022	2023
Sevk Edilen Toplam Dosya Sayısı	3600	4379	7039
Yaptırım teklifi ile Yönetim Kurulu’na ibraz edilen dosya sayısı	1906	1093	3696
‘Ceza verilmesine yer olmadığı’ teklifi ile Yönetim Kurulu’na ibraz edilen dosya sayısı	561	437	676
‘Dosyanın işlemiden kaldırılması’ teklifi ile Yönetim Kurulu’na ibraz edilen dosya sayısı	5	14	362
Sonuçlandırılmamış Dosyalar	1129	2835	2305

Kaynak: TÜRMOB 2023 Faaliyet Raporları (<https://www.turmob.org.tr/FaaliyetRaporlari/a59e62f9-c977-4fb0-9ad2-92672a1572d2/2023-faaliyet-raporu>)

Oda Haksız Rekabetle Mücadele Kurullarından TÜRMOB ’a iletilen 2023 Yılına ait raporlarda, kurullara gönderilen dosya sayısının 7039 olduğu; bu dosyaların yönetim kurulunca değerlendirildiği görülmektedir (TÜRHAk, 2023). 2021, 2022 ve 2023 yıllarını mukayese ettiğimizde haksız rekabet konusuyla Türmob’a iletilen dosya sayılarının yıllar içinde artış gösterdiği görülmektedir.

Oda Haksız Rekabetle Mücadele kurullarından TÜRMOB'a iletilen dosya sayılarını hangi gerekçelerle başvurulduğunun dağılımını içeren tablo, Tablo 3'te ifade edilmiştir.

Tablo 3. Yaptırım önerisi ile yönetim kuruluna sunulan dosyaların dağılımı

	2021	2022	2023
Yaptırım Önerisi İle Yönetim Kurulu'na Sunulan Dosya Sayısı	1906	1093	3696
A) Meslek Mensupları Arasında ve İş Sahipleriyle İlişkilerde Haksız Rekabet Konusunda Toplam Dosya Sayısı	1637	1012	3324
B) Ücret ve Diğer Mali Nitelikteki Uygulamalar İle Haksız Rekabet Konusunda Toplam Dosya Sayısı	201	60	300
C) Reklam Yoluyla Haksız Rekabet Konusunda Toplam Dosya Sayısı	68	21	72

Kaynak: TÜRHAH 2023 Faaliyet Raporları <https://www.turmob.org.tr/FaaliyetRaporlari/41029692-2e36-4d1d-af02-b9d403416ac1/turkiye-haksiz-rekabetle-mucadele-kurulu--turhak->

TÜRMOB'a iletilen dosya sayılarından Meslek Mensupları Arasında ve İş Sahipleriyle İlişkilerde Haksız Rekabet konusunda toplam dosya sayıları detaylı olarak incelendiğinde Tablo 4'te ifade edilen unsurları içerdiği görülmektedir.

Tablo 4 aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 4. Meslek Mensupları Arasında ve İş Sahipleriyle İlişkilerde Haksız Rekabet konusunda toplam dosya sayıları

	2021	2022	2023
A) Meslek Mensupları Arasında ve İş Sahipleriyle İlişkilerde Haksız Rekabet konusunda toplam dosya sayısı	1637	1012	3324
a) Muhasebe ve denetim standartlarına uymamak, mesleki faaliyetlerin yürütülmesinde gereken mesleki özeni göstermemek	1190	942	1491
b) Bir diğer meslek mensubu ile sözleşmesi bulunan iş sahiplerini sözleşme yapmak amacıyla mevcut sözleşmelere aykırı davranmaya veya bu sözleşmeleri feshetmeye yöneltmek	22	14	136
c) İzinsiz olarak faaliyette bulunmak, yetki belgeleri ve ruhsatları iptal olduğu halde doğrudan veya dolaylı olarak mesleki faaliyete devam etmek veya faaliyetleri geçici olarak durdurulduğu halde mesleki faaliyetlere doğrudan devam etmek	5	1	32
ç) Yetki belgeleri ve ruhsatları iptal olduğu veya faaliyetleri geçici olarak durdurulduğu halde unvanlarında, ilan ve reklamlarında, mesleki faaliyette bulundukları intibainı yaratacak kelime veya ibareler kullanmak	-	-	22
d) Meslek ruhsatının kiralanması veya çeşitli menfaatler sağlayarak meslek mensubu olmayan kişilere faaliyette bulunma imkanı sağlamak	24	16	86
e) Mesleği yapmaları yasaklananları çalıştırmak veya bu kişilerle her ne şekilde olursa olsun doğrudan veya dolaylı olarak mesleki işbirliği yapmak	5	12	83
f) Üçüncü şahısları yanıltacak şekilde gerçeğe aykırı belge düzenlemek ve onaylamak	111	26	1327
g) Bir diğer meslek mensubunun çalışanlarına ve diğer yardımcı kişilere, işlerini yerine getirirken yükümlülüklerine aykırı davranmaya yöneltebilecek şekilde doğrudan veya dolaylı menfaat sağlamak veya önerme	-	-	25
h) Bir diğer meslek mensubunun çalışanlarını ve diğer yardımcı kişileri, her türlü vasıtayla meslek mensuplarının veya iş sahiplerinin iş sırlarını ele geçirmeye veya açıklamaya yöneltmek	-	-	8
ı) Bağımlı çalışan meslek mensupları bakımından aynı anda birden çok işletmede mesleki sorumluluk üstlenmek	-	-	22
i) Mevzuat hükümlerinin emredici kurallarına aykırı davranmak suretiyle, meslek mensupları karşısında haksız şekilde avanta elde etmek.	283	1	71
j) Yazılı sözleşme düzenlemeden iş elde etmek	-	-	17

Tablo 4 (Devam). Meslek Mensupları Arasında ve İş Sahipleriyle İlişkilerde Haksız Rekabet konusunda toplam dosya sayıları

k) Büroda çalışan bağımlı meslek mensubunun ayrıldığı bürodan, ayrıldığı tarihten itibaren 2 yıl içerisinde iş kabul etmek	-	-	2
l) Büroda çalışan stajyerin meslek mensubu olup çalıştığı bürodan ayrıldığı tarihten itibaren 2 yıl içerisinde iş kabul etmek	-	-	2

Kaynak: TÜRHAH 2023 Faaliyet Raporları <https://www.turmob.org.tr/FaaliyetRaporlari/41029692-2e36-4d1d-af02-b9d403416ac1/turkiye-haksiz-rekabetle-mucadele-kurulu--turhak->

3.6. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın Meslek Mensupları İçin İş Kapasitesi (Müşteri) Sınırlaması

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın meslek mensuplarının iş kapasitelerinin sınırlandırılması yönünde çalışmalar yapması, 2012 ve 2015 yıllarında yayımlamış olduğu belgeler, bakanlığın haksız rekabet kongrelerine temsilciler göndermek suretiyle katılması, haksız rekabet sorununu çözmeyi önemseyişi, meslek mensubunun üzerindeki iş yükünü azaltmak, kapasite sınırlamak suretiyle hataları önlemek ve neticesinde hazinenin gelir kaybını önlemek amaçlanmıştır. Zira haksız rekabete de sebep olan kota uygulamasının olmayışı meslek mensuplarının iş yükünün fazlalığı sebebiyle oluşabilecek hatalara zemin hazırlamakta bu hatalar da vergi kaybına neden olabilmekte ve bu durumdan tüm toplum etkilenmektedir. Maliye Bakanlığı'nın yapmış olduğu çalışmada meslek mensuplarının azami iş kapasitesini tanımlayıp her bir meslek mensubunun bu kapasitenin üstünde iş almasının önüne geçecek caydırıcı önlemleri içermesi hedeflenmiştir. GİB; TÜRMOB'a meslek mensuplarının çalışma saatlerinin kaç olabileceği ve sektörel anlamda iş kapasitelerinin ne kadar olabileceği hususlarında tespitler yapıp bilgi verilmesini istemiştir. 3568 sayılı kanunun 'Uygulama Genel Tebliği Taslağı' içindeki kısımda 'mesleğin konusuna giren işleri sadece mesleki faaliyeti idame ettiren meslek mensupları yapabilmektedir.' Hükmünün esas alındığı, bu sebeple meslek mensupları çalışma kapasitelerinin mesleğin konusuna giren işleri fiilen kendileri yapmaları gereği bulunduğundan kapasite üstünde iş almaması gereği hususuna dikkat çekilmesi istenmektedir (Uysal, Türker ve Kurt, 2019: 39 ve 3568 sayılı kanun 1989)

3.7. Haksız Rekabete Neden Olan Unsurlar

‘Haksız rekabet, haksız fiilin özel bir görünüş şeklidir’⁶ olarak ifade edilmiştir. Rekabetin olduğu her alanda haksız rekabetin varlığında söz edilebilir. Muhasebe meslek yasasında da haksız rekabeti oluşturan unsurlar ifade edilmiştir, haksız rekabete sebep olan faktörleri sıralayacak olursak; (Ballı, 2015: 4 ve 3568 sayılı kanun, 1989 ve Hacıhasanoğlu & Karaca 2014: 5-21)

1. Tarifenin altında iş kabul edilmesinden kaynaklı haksız rekabet
2. Tanıtım ve reklam yapmak suretiyle haksız rekabet
3. Meslek mensuplarının etik ilkelere uzaklaşması neticesinde oluşan haksız rekabet
4. Tahsilât sorununun yaşanmasından kaynaklı oluşabilecek haksız rekabet
5. Meslek mensubu sayısındaki artış
6. İş sahibi sayısının muhasebe meslek mensubu sayısı artışıyla orantılı artış göstermemesi
7. Kapasitenin üstünde iş alan meslek mensuplarının neden olduğu
8. Kamu denetiminin yeterli düzeyde olmayışı
9. Haksız rekabet neticesindeki yaptırımların yetersiz oluşu
10. Ekonomik yapıda oluşan değişiklikler
11. İşe yeni başlayan meslek mensuplarının sebep olduğu haksız rekabet
12. Kapasitenin üstünde iş alan meslek mensuplarının sebep olduğu haksız rekabet
13. Mükellef kotasının hayata geçirilemeyişinden kaynaklı haksız rekabet

3.7.1. Meslek Mensupları Arasında Haksız Rekabete Sebep Olan Diğer Faktörler

3568 sayılı yasaya dayanarak haksız rekabet sayılabilecek haller belirtilmiştir. Bu unsurlara, meslek mensupları arasında haksız rekabete neden olan diğer unsurlar da ifade edilecek olursa şöyle sıralanabilir;

⁶ YHGK, T. 17.12.1997 ve E. 1997/11-836, K. 1997/1075 künyeli kararı <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (18.01.2023); Yarg. 11. HD., T. 28.06.2010 ve E. 2009/1530, K. 2010/7447 künyeli kararı, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (18.01.2023); Yarg. 11. HD., T. 03.06.2014 ve E. 2014/7852, K. 2014/10391 künyeli kararı, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (27.01.2024).

- Mesleğe giriş aşamalarının zorlayıcı olmamasından kaynaklı mesleki faaliyet gösterenlerin sayılarının günbegün artış göstermesi (Arslan, 2020: 46-57)
- Muhasebe meslek mensubu sayısının artışının mükellef sayılarının artışının üstünde olması (Yıldız ve Başkan, 2014: 10),
- Mevcut ekonomik kriz neticesinde düşen defter tutma ücretleri,
- Covid, deprem gibi unsurların ülke ekonomisine olumsuz etkileri sonucu daralan iş hacminden pay almanın zor olması,
- Meslek ruhsatların mesleği yapma ehliyeti bulunmayan kişilere kiraya verilmesi,
- Gerçeğe uygun olmayan sahte yanıltıcı unsurlar barındıran belgelerin kullanılması,
- Meslektaşını karalama, tarifenin altında iş alma gibi etik dışı unsurların varlığı.

4. LİTERATÜR TARAMASI

Muhasebe mesleğinde haksız rekabet konusuna yönelik literatürde ulusal ve uluslararası alanda çalışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın önemini ortaya koyabilmek amacıyla muhasebe mesleğinde haksız rekabet konusunu incelen bazı çalışmaların özetine aşağıda yer verilmiştir.

Hermanson, Dykes ve Turner (1987) muhasebe mesleğinin artan rekabetin olumsuz etkilerine diğer alanlara göre (tıp, mühendislik) daha açık olduğunu ifade etmiştir. Denetim mekanizmasının ekonomik sistemde önemine vurgu yapmaktadır. Muhasebe mesleğinde denetimin artması profesyonellik ve kalitenin artışını beraberinde getirir.

West (2003) yapmış olduğu çalışmada muhasebe mesleğinde genel kalite standartlarının olmaması (rekabet koşulları, ücret koşullarının adil olmayışı, zamana dayalı ücret tarifesinin mevcut olmaması) meslek mensuplarını iş ile alakalı sorumluluk almamaya itmektedir. İşin kalitesinin rekabet koşullarının adil olmaması ile bağlantılı olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Ömürbek ve Türkoğlu (2013) Isparta’da faaliyetini sürdüren muhasebe meslek mensupları içerisinde, sosyolojik, ekonomik ve hukuki vb. problemlerden kaynaklı haksız rekabetin varlığı ve buna neden olan unsurları tespit etmek amacıyla 152 meslek mensubuna yüz yüze görüşmek suretiyle anket uygulamıştır. 70 tane anket formu değerlendirmeye alınmıştır. Ankette demografik faktörlerin belirlenmesi ve haksız rekabet sorunu hakkındaki düşünceleri belirlemek amacıyla 31 soru sorulmuştur. Elde edilen bulgular neticesinde muhasebe meslek mensuplarının tahsilâtla alakalı yaşadığı sıkıntılar, ücretle alakalı yaşanan haksız rekabetin olduğu ve meslek mensuplarının meslekleri dışındaki işlerle uğraşmalarının haksız rekabetin etkisini daha da arttırdığı belirlenmiştir. Meslek mensupları, mevcut sorunların tespiti ve çözümünde güncel mevzuatları yetersiz görmektedirler. Haksız rekabetin meslek mensuplarının toplumdaki mesleki itibarlarına gölge düşürdüğü ve muhasebe mesleğinin hak ettiği saygınlığa ulaşmasını engellediği sonucuna varılmıştır. Yapılan araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde ise mesleki haksız rekabetin varlığının büyük oranda kabul gördüğü ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu sorunun

meslek mensuplarına ekonomik ve sosyolojik açıdan önemli zararlar verdiği de tespit edilmiştir.

Sak (2013) yapmış olduğu çalışmada meslekteki haksız rekabet sorunu ve çözüm yollarını araştırmayı amaçlamıştır. Haksız rekabete yol açan önemli unsurların başında ücret tarifesine uyulmaması asgari ücret tarifesinin altında iş kabulü ve meslek odalarının bu hususta yaptırımlarının yetersiz olduğuna dair sonuçlara ulaşılmıştır.

Akpolat (2015) haksız rekabet unsurlarının ortaya çıkma nedenlerinin ortaya konulması ve etkilerini araştırmak adına 135 meslek mensubuna anket yönelterek çalışma yapmıştır. Çalışmaya serbest çalışan ya da mesleği bağımlı olarak icra eden Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler konu edilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde

Akarsu (2015) ise yapmış olduğu çalışmasında muhasebe mesleğinde haksız rekabet dosyalarının içerikleri esas alınarak Sivas ilindeki muhasebe meslek mensuplarına anket uygulanmıştır. Ankete verilen cevaplar perspektifinde, haksız rekabetin varlığına dayanan sonuçlara ulaşılmıştır; veriler analiz edilip değerlendirildiğinde, ücret tarifesinde iş kabul etmek, ruhsat kiralamak ve mükelleflerden iş alabilmek için vaatlerde bulunmak birtakım tavizler vermek gibi durumların var olduğu ortaya konulmuştur.

Akpolat (2015) yapmış olduğu çalışmada, meslekteki haksız rekabet ve bu sorunun nedeni olan faktörlere yönelik bir model ortaya koymuştur. Meslek mensuplarını haksız rekabet eylemine iten, mesleğe yeni başlayanların rekabetiyle ilgili algıları ve etik yönelimlerin neticelerini araştırmak üzere Türkiye çapında 135 tane meslek mensubu olarak faaliyet gösteren kişiye anket düzenlenmiştir. Çalışmasında etik yönelimdeki yükselişin, işe yeni başlayan muhasebe meslek mensubu dışındaki muhasebeciler açısından haksız rekabete olan eğilimlerine azaltıcı yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tugay ve Kılıç (2017) Antalya, Burdur ve Isparta şehirlerindeki meslek mensuplarının etik algılarını değerlendirmiş olduğu çalışmada, meslek mensuplarının aralarındaki haksız rekabetin azalmasının etik eğitim verilmesi ve neticesindeki etik sözleşmenin katkısı olacağını yönünde sonuçlara ulaşmışlardır. Bu

da meslek mensuplarının etik değerleri ön plana almanın haksız rekabetle mücadelede olumlu katkı sunduğu yönünde literatüre olumlu katkı sunmuştur.

Dikmen (2019) Giresun ilindeki Serbest Mali Müşavirler Odasına bağlı 40 kişiye anket çalışması yaparak, haksız rekabetin mevcudiyeti ve bu soruna neden olan faktörleri muhasebecilerin mesleki deneyimlerine göre anlamlı fark olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Analizin neticesinde meslek mensuplarının haksız tutumlarının mesleki deneyim süresine bağlı olarak farklılık gösterdiği ifade edilmiştir.

Murphy (2020) Kanada’da eğitimler düzenlemekle yetkilendirilmiş 10 eyalet, Kanada’daki muhasebe kuruluşları arasındaki anlaşmazlıkları ve çözüm yollarını geliştirmek, rekabet koşullarını iyileştirmek adına eğitimler düzenlemişlerdir. Eğitim faaliyetlerinin koordinasyonuna büyük emek harcadıklarını ifade etmişlerdir. Muhasebe uygulamaları ile alakalı standart belirlemenin önemi vurgulanmıştır.

Çalışma, yasal düzenlemeler ve haksız rekabete çözüm olabileceği düşünülen uygulamaların haksız rekabetin çözümüne hangi düzeyde etki edeceğinin meslek mensupları tarafından değerlendirilmesini içermektedir. Muhasebe meslek mensupları arasında rekabetin adil geręekleşmesi, etik dışı uygulamaların ortadan kaldırılması ve meslekteki haksız rekabetin nedenleri sonuçları ve çözüm önerileriyle literatürde boşluğu doldurarak, katkı sunmak amaçlanmıştır.

5. MUHASEBE MESLEĞİNDE HAKSIZ REKABET SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN MESLEK MENSUPLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Globalleşen dünyada hızla yaşanan ekonomik gelişmeler muhasebe mesleğinin önemini daha da artırmıştır. 3568 sayılı kanun ile muhasebe mesleği hukuksal bir statü kazanmıştır, fakat, yasanın varlığı haksız rekabet ve başka birtakım problemlerin oluşmasına engel olamamıştır. Bu çalışmamızda haksız rekabet unsurunun muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirilmesi ve meslek mensuplarının haksız rekabetin çözümü adına sundukları çözümlerle literatüre katkı sunmak amaçlanmıştır.

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın konusuna, amacına, önemine, yöntemine ve hipotezlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

5.1. Araştırmanın Konusu

Haksız rekabet muhasebe mesleği için önemli sorunların başında gelmektedir. Bu sorunun çözüme kavuşması adına pek çok yasal düzenleme yapılmıştır. Ancak tüm bu yasal düzenlemelere rağmen haksız rekabet mevcudiyetini korumaya devam etmektedir. Haksız rekabet sorununun çözüm yollarını ortaya koyabilmek için haksız rekabet sorununa neden olan faktörlerin irdelenmesi gerekmektedir. Meslek mensuplarının mesleki etik değerlerden uzaklaşmaları da haksız rekabet olgusunu güçlendirmektedir. Haksız rekabet sorununun çözümünde yetkili mercii olarak ifade edebileceğimiz Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) etik ve haksız rekabet arasındaki ilişkiden ötürü meslek mensuplarında etik eğitimlerine ağırlık vermiştir. Bu çalışmalar ışığında etik düzenlemelerin haksız rekabetin azalmasına katkı sağlayıp sağlamadığı değerlendirilmiştir, haksız rekabetle alakalı OHRMK'na sunulan dosyalar incelendiğinde son 10 yıl içerisinde odalara başvuru dosya sayılarında belirgin bir azalma görülmediği ifade edilebilir (TÜRMOB, 2023: 11-26) Çalışmada haksız rekabet sorununun çözümü olabileceği düşünülen düzenlemeler ile alakalı meslek mensuplarının katılım düzeyi incelenmiş, bu katılım düzeyine yaş, cinsiyet, meslekte

geçirilen süre, gelir düzeyi, medeni durumu, mesleki unvanı gibi değişkenlere bağlı olarak değerlendirmeleri ortaya konulmuştur.

5.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Haksız rekabet mesleğin temel sorunlarının başında gelmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının mağdur olduğu bu hususta, pek çok yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin çözümün bir parçası olması hususunda meslek mensuplarımızın görüşüne göre ne derece etkili olduğunun ortaya konulması açısından, meslek mensupları arasındaki demografik değişkenlere farklı olarak ne gibi farklılıkların mevcut olduğu incelenmiştir.

Araştırma yapılırken şu amaçlar üzerine yoğunlaşmıştır;

- Meslekte yaşanan haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sağlayacak yöntemlere muhasebe meslek mensubunun katılma düzeyinin hangi ölçüde olduğu
- Çözüm olabilecek yöntemlere ait muhasebe meslek mensuplarının değerlendirmeleri alınırken bu değerlendirmenin mesleki deneyim, unvan, cinsiyet, medeni hal, yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir düzeyi arasında anlamlı farklılıklar mevcut mudur?

Araştırma, hem ekonomik hem etik açıdan önem arz etmektedir. Haksız rekabet, adil rekabete zarar vererek hem meslek mensuplarına hem iş sahiplerine hem topluma zarar vermektedir. Haksız rekabete neden olan unsurların belirlenmesi etik ilkelere uygun çözümlerin bulunması, ne gibi yaptırımlar uygulanacağını belirlenmesi açısından yol gösterici olması amaçlanmıştır.

5.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada anket çalışması yapılarak haksız rekabet unsurunun çözümü olabilecek değişkenlere ait muhasebe meslek mensuplarının görüşlerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Malatya ilinde Malatya'daki muhasebe meslek odasına kayıtlı serbest ya da bağımlı olarak çalışan Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Malatya ilinde faaliyet gösteren Yeminli Mali Müşavirleri kapsamaktadır. Meslekte aktif olarak çalışan muhasebe meslek mensuplarının

meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen tekniklerin sorunun çözümünde hangi oranda etkisinin olabileceğine ilişkin değerlendirmelerini mevcut şekliyle ifade etmeye çalıştığı ve bu değerlendirmeleri arasında unvan, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum, gelir seviyesi, mesleki deneyim gibi değişkenlere yönelik farklılığın olması ya da olmaması adına değerlendirmeleri esas alınmıştır (Karasar, 2009: 77-81).

Araştırma anket formu uygulanmak suretiyle yapılmıştır. Araştırmada Arslan (2020) tarafından geliştirilmiş olan ‘Muhasebe Mesleğinde Haksız Rekabet Sorununa Yönelik Çözüm Önerileri Ölçeği’ kendisinden izin alınmak suretiyle kullanılmıştır. Ölçeğin geçerliliği Cronbach’s Alpha katsayısı ile hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,846 olarak tespit edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda araştırma ölçeğinin güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmanın verilerinin analizinde istatistiksel yöntem olarak, verilerin tanımlayıcı istatistiklerinde ortalama, standart sapma, medyan, en düşük, en yüksek, frekans ve oran değerleri kullanılmıştır. Değişkenlerin dağılımı Kolmogorov Simirnov testi ile ölçülmüştür. Dağılımı normal olmayan nicel bağımsız veriler analiz edilirken Kruskal-Wallis, Mann-Whitney U testleri kullanılmıştır. Analizlerde SPSS programı kullanılmıştır.

5.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada test edilecek hipotezler aşağıda sıralanmıştır;

H₁: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde yaş değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₂: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₃: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₄: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₅: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₆: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde mesleki unvan değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₇: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde meslekte aktif geçirilen süre değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₈: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde çalışma şekli değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

5.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırma evrenini, Malatya ilinde faaliyet gösteren Malatya SMMMO'ya kayıtlı, serbest olarak faaliyet gösteren ya da hizmet akdiyle bağımlı çalışan Serbest Muhasebecileri, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirleri ve hangi Yeminli Mali Müşavirler odasında kaydı olduğu ayırt edilmeksizin Malatya ilinde faaliyet gösteren Yeminli Mali Müşavirleri kapsamaktadır.

Meslek mensupları ile yapılan toplantılarda, eğitimlerde, özel organizasyonlarda hemen her meslek mensubunun hali hazırda haksız rekabetten dem vurduğu veyahut mesleğe başlamış olduğu dönemler içerisinde bir zamanda haksız rekabete maruz kaldığını ifade etmekte idi. Literatürde de oldukça sınırlı olan haksız rekabet unsuruna değinmek ve elde edilen sonuç ve öneriler ile literatüre katkı sunmak amaçlanmıştır. İlgili araştırmanın evrenini odaya kayıtlı 504 SMMM, 45 SM olmak üzere toplamda 549 meslek mensubundan ve Malatya ilinde faaliyet gösteren 42 YMM ile toplam 591 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni olan 591 kişiye araştırma kapsamında ulaşmak mümkün olamadığından örneklem yoluyla veriler toplanmıştır ve örneklem alınırken kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu

yöntemin kullanılması, anketi yanıtlayan herkes için örneğe katılmasına şans tanımaktadır. (Altunışık vd., 2007: 132). Araştırma kapsamında verilerin toplanmasında google formlar vasıtasıyla hazırlanmış olan anket, meslek mensuplarına iletilmiştir. Örneklemin ana kütleyi temsil edecek kadar yeterli olmaması nedeniyle basılı olarak hazırlanmış olan anket formu Malatya ilindeki meslek mensuplarına yüz yüze görüşmeler neticesinde çalışmaya katılmaları istenmiştir. Anketi toplamda 139 kişi yanıtlamıştır (114 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, 13 Serbest Muhasebeci ve 12 Yeminli Mali Müşavir).

5.6. Kapsam ve Sınırlılıklar/Karşılaşılan Güçlükler

Araştırmanın evrenini Malatya bölgesinde Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli depremden etkilenen muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır. Meslek mensuplarına ulaşım verilerin toplanmasında depremden etkilenen iş yerlerinin varlığı araştırmanın sınırlılıkları olarak ifade edilebilmektedir. Anketlerin e-posta aracılığı ile iletilmesiyle yeterli verinin elde edilememesi sonucu Malatya ilinde deprem sonrası şartlarda yüz yüze görüşme yapılarak verilerin toplanmış olması da karşılaşılan güçlükler olarak ifade edilebilmektedir.

5.7. Veri Toplama Araçları

Veriler anket uygulanarak Ocak-Haziran 2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma sorularına ve araştırma amacına uygun ölçek olarak Arslan (2020) tarafından geliştirilmiş olan 'Muhasebe Mesleğinde Haksız Rekabet Sorununa Yönelik Çözüm Önerileri Ölçeği' kendisinden izin alınmak suretiyle kullanılmış olup Ek-1' de sunulmuştur. İki kısımdan oluşan anket çalışmasının birinci kısmında katılımcıların demografik özelliklerinden, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslekte geçirilen süre, elde edilen gelir, medeni durum gibi farklılıkları tespit etmek için sorular mevcutken ikinci kısımda meslek mensuplarının muhasebe mesleğinde haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sağlayabileceği düşünülen ifadelerle yönelik katılım düzeyini ölçmek amacıyla sorular yöneltmiştir. Anket formunda yer alan ifadelerle katılımcıların katılma düzeylerini tespit etmeye yönelik 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Katılımcıların ölçekteki ifadelerle katılım düzeyini ölçerken

1=Kesinlikle Katılmıyorum 2=Katılmıyorum 3=Kararsızım 4=Katılıyorum
5=Kesinlikle Katılıyorum şeklinde sıralama yapılmıştır.

Bu çalışma Malatya SMMMO' ya kayıtlı bağımlı veya bağımsız faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları tarafından 'Muhasebe Mesleğinde Haksız Rekabet' isimli ankete verilen yanıtlar ile yapılmıştır. Anket çalışmasına başlarken meslek mensuplarına çalışmaya katılımı onaylama durumları sorulmuş, onay veren meslek mensupları ile çalışma devam etmiştir. Çalışmanın ana kütlesini odaya kayıtlı 503 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir 42 Serbest Muhasebeci ve Malatya ilinde faaliyet gösteren 32 Yeminli Mali Müşavir oluşturmaktadır. Sorular anket forumda – e posta yoluyla iletilmiştir. Örneklem ise anket formunun gönderildiği muhasebe meslek mensupları arasından ankete gönüllü olarak katılmayı kabul ederek yanıtlarını elektronik ortamda tarafıma iletmış olan 139 Muhasebe Meslek Mensubundan oluşmaktadır. Bu bağlamda çalışmaya 13 YMM, 13 SMMM ve 13 SM olmak üzere toplam 139 kişi katılmıştır.

5.8. Verilerin Analiz Yöntemleri

Araştırma verileri SPSS programı ile analiz edilmiştir. Tablo 6'de demografik soruların tanımsal istatistikleri verilmiştir. Hipotezlerin test edilmesinden önce verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. “Veriler normal dağılış göstermektedir” sıfır hipotezi ile yapılan Kolmogorov-Smirnov test istatistiği sonucuna ($p < 0,000$) göre veriler normal dağılış göstermemektedir. Bu nedenler hipotezlerin test edilmesinde ortalamalar arası farkın testi için iki bağımsız grup testinde Mann-Whitney U testi, ikiden fazla bağımsız grup testi Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Ancak grup içinde ikiden fazla grubun mevcudiyeti halinde hangi grupların birbirlerinden farklı olduğu bilgisini yani grupları kendi içinde mukayese etmek adına çoklu karşılaştırma testlerinden yararlanılmıştır. Tablo 5'te demografik soruların tanımsal istatistikleri ifade edilmiştir.

Tablo 5. Demografik Soruların Tanımsal İstatistikleri

Değişken		n	
Yaş	≤ 30	9	%6.5
	31-36	23	%16.5
	37-42	29	%20.9
	43-49	38	%27.3
	≥ 50	40	%28.8
Cinsiyet	Erkek	72	%51.8
	Kadın	67	%48.2
Medeni Durum	Bekâr	32	%23.0
	Evli	107	%77.0
Eğitim Düzeyi	Lise	6	%4.3
	Ön Lisans	1	%0.7
	Lisans	90	%64.7
	Yüksek Lisans	31	%22.3
	Doktora	11	%7.9
Aylık Gelir Düzeyi	≤ 20.000	11	%7.9
	21.000-40.000	27	%19.4
	41.000-60.000	44	%31.7
	≥ 61.000	57	%41.0
Mesleki Unvan	SM	13	%9.4
	SMMM	113	%81.3
	YMM	13	%9.4
Meslekte Aktif Geçirilen Süre	1-2 Yıl	7	%5.0
	3-5 Yıl	24	%17.3
	6-10 Yıl	49	%35.3
	> 10 Yıl	59	%42.4
Çalışma Şekli	Mesleği Serbest (Bağımsız) Olarak İcra Etmekteyim.	94	%67.6
	Şirket Bünyesinde Bağımlı Çalışmaktayım.	45	%32.4

Tablo 5’de görüldüğü üzere, katılım sağlayan meslek mensupları içerisinde mesleki unvan olarak serbest muhasebeci mali müşavir %80 den fazladır. Eğitim düzeyi olarak da katılımcıların çok az bir oranının lisans altı eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 6’de Haksız Rekabet Ölçeğinin tanımsal istatistikleri şu şekilde verilmiştir.

Tablo 6. Haksız Rekabet Ölçeği Tanımsal İstatistikleri

Değişken	Min-Mak	Medyan	Ort.±ss
Haksız Rekabet Ölçeği Toplam Puanı	25.0-75.0	61.0	61.7±6.8

Tablo 7’de anket sorularının frekans dağılımı ifade edilmektedir. Katılımcıların 5’li likertli anket sorularına vermiş oldukları yanıtların sıklığını ifade eden tablo aşağıda gösterildiği şekildedir;

Tablo 7. Anket sorularının frekans dağılımı

		n	%
Zamana Dayalı Ücret Tarifesinin Hayata Geçirilmesi.	Kesinlikle Katılmıyorum	4	%2.9
	Katılmıyorum	13	%9.4
	Kararsızım	18	%12.9
	Katılıyorum	80	%57.6
	Kesinlikle Katılıyorum	24	%17.3
Meslek Mensubu Sayısının Mükellef Sayısı ile Orantılı Artırılması.	Kesinlikle Katılmıyorum	3	%2.2
	Katılmıyorum	11	%7.9
	Kararsızım	17	%12.2
	Katılıyorum	74	%53.2
	Kesinlikle Katılıyorum	34	%24.5
Bürolarda İstihdam Edilen Personel Sayısı ile Müşteri (Mükellef) Sayısı İlişkisinin Kurulmasına İmkân Sağlayacak “Büro Standartlarının” Hayata Geçirilmesi."	Kesinlikle Katılmıyorum	3	%2.2
	Katılmıyorum	7	%5.0
	Kararsızım	14	%10.1
	Katılıyorum	78	%56.1
	Kesinlikle Katılıyorum	37	%26.6
Meslek Mensuplarına Etik Konusunda Daha Fazla Hizmet İçi Eğitim Verilmesi.	Kesinlikle Katılmıyorum	4	%2.9
	Katılmıyorum	5	%3.6
	Kararsızım	3	%2.2
	Katılıyorum	83	%59.7
	Kesinlikle Katılıyorum	44	%31.7
Meslekte Yaşanan Tahsilât (Defter Tutma Ücretleri) Sorunun Çözülmesi.	Kesinlikle Katılmıyorum	3	%2.2
	Katılmıyorum	1	%0.7
	Kararsızım	4	%2.9
	Katılıyorum	54	%38.8
	Kesinlikle Katılıyorum	77	%55.4

Tablo 7 (Devam). Anket sorularının frekans dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum	4	%2.9
Mükellefler Üzerinde	Katılmıyorum	16	%11.5
Kamu Denetiminin	Kararsızım	15	%10.8
Artırılması.	Katılıyorum	69	%49.6
	Kesinlikle Katılıyorum	35	%25.2
	Kesinlikle Katılmıyorum	6	%4.3
Mükelleflerin Haklı	Katılmıyorum	8	%5.8
Nedenleri Olmaksızın	Kararsızım	9	%6.5
Meslek Mensubu	Katılıyorum	67	%48.2
Değiştirebilmelerinin	Katılıyorum	67	%48.2
Önlenmesi.	Kesinlikle Katılıyorum	49	%35.3
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	%2.9
Maliye Bakanlığı'nın	Katılmıyorum	16	%11.5
Planladığı İş Kapasitesi	Katılmıyorum	16	%11.5
Sınırlaması (Mükellef	Kararsızım	10	%7.2
Kotası) Uygulamasının	Katılıyorum	60	%43.2
Hayata Geçirilmesi.	Kesinlikle Katılıyorum	49	%35.3
	Kesinlikle Katılmıyorum	2	%1.4
Haksız Rekabet	Katılmıyorum	4	%2.9
Durumlarında Meslek	Katılmıyorum	4	%2.9
Mensuplarına	Kararsızım	3	%2.2
Uygulanan Cezaların	Katılıyorum	79	%56.8
Arttırılması.	Kesinlikle Katılıyorum	51	%36.7
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	%0.7
Meslek Mensuplarının	Katılmıyorum	5	%3.6
Hizmet Kalitelerini	Kararsızım	5	%3.6
Arttırmaları.	Katılıyorum	69	%49.6
	Kesinlikle Katılıyorum	59	%42.4
Birlik ve Odalarda	Kesinlikle Katılmıyorum	1	%0.7
Oluşturulan Etik Kurul	Katılmıyorum	5	%3.6
ve Haksız Rekabetle	Kararsızım	7	%5.0
Mücadele Kurul	Katılıyorum	82	%59.0
Üyelerinin Bu	Katılıyorum	82	%59.0
Konularda Uzman	Katılıyorum	82	%59.0
Kişilerden	Katılıyorum	82	%59.0
(Akademisyen Vb.)	Kesinlikle Katılıyorum	44	%31.7
Oluşturulması.	Kesinlikle Katılıyorum	44	%31.7

Tablo 7 (Devam). Anket sorularının frekans dağılımı

Eğitim-Öğretim Programlarına “Meslek Etiğinin” Ders Olarak Konulması.	Kesinlikle Katılmıyorum	2	%1.4
	Katılmıyorum	2	%1.4
	Kararsızım	2	%1.4
	Katılıyorum	88	%63.3
	Kesinlikle Katılıyorum	45	%32.4
Meslek Mensuplarına Yönelik Oda Denetimlerinin Arttırılması.	Kesinlikle Katılmıyorum	3	%2.2
	Katılmıyorum	3	%2.2
	Kararsızım	8	%5.8
	Katılıyorum	82	%59.0
	Kesinlikle Katılıyorum	43	%30.9
“TÜRHAH”ın Haksız Rekabet ile İlgili Sunduğu Büro Standartları Yönetmeliği, E-Sözleşme ve Tahsilât Yönetmeliği veya Sunacağı Yeni Çözüm Önerilerinin Uygulamaya Geçirilmesi.	Kesinlikle Katılmıyorum	2	%1.4
	Katılmıyorum	2	%1.4
	Kararsızım	13	%9.4
	Katılıyorum	82	%59.0
	Kesinlikle Katılıyorum	40	%28.8
Mesleki Örgüt ve Kuruluşların Yaptığı Çalışmalar ve Denetimlerin Tüm Meslek Mensuplarını Kapsayacak Nitelikte Olması."	Kesinlikle Katılmıyorum	1	%0.7
	Kararsızım	2	%1.4
	Katılıyorum	78	%56.1
	Kesinlikle Katılıyorum	58	%41.7

Tablo 7 anket sorularına Likert ölçeği çerçevesinde verilen cevapların frekans dağılımlarını göstermekte iken, aşağıda yer alan tablo 8, haksız rekabet ölçeğinin yaş değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçlarını vermektedir.

Tablo 8. Haksız rekabet ölçeğinin yaş değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları

		Haksız Rekabet Ölçeği Toplam Puanı						p
		Min		Mak	Medyan	Ort	±	
Yaş	≤ 30 (n:9)	49,0	-	72,0	64,0	64,9	±	7,1
	31-36 (n:23)	43,0	-	75,0	65,0	62,8	±	8,0
	37-42 (n:29)	25,0	-	75,0	62,0	61,9	±	9,7
	43-49 (n:38)	48,0	-	75,0	61,5	61,5	±	4,7
	≥ 50 (n:40)	50,0	-	75,0	60,0	60,4	±	4,7

Tablo 8 incelendiğinde haksız rekabet ölçeğinin yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip olduğu görülmektedir. Hangi yaş grupları arasında farkın olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Yaş değişkeni için çoklu karşılaştırma test sonuçları

Yaş	p
≤ 30	31-36 0,488
	37-42 0,203
	43-49 0,043*
	≥ 50 0,009*
31-36	37-42 0,875
	43-49 0,269
	≥ 50 0,053
37-42	43-49 0,316
	≥ 50 0,027*
43-49	≥ 50 0,104

Yaş ≤30 olan grupta *haksız rekabet ölçeği toplam puanı* yaş 43-49 ve yaş ≥50 olan gruplardan anlamlı (p<0.05) olarak daha yüksekti.

Yaş ≤30 olan grup ile yaş 31-36, yaş 37-42 olan gruplar arasında *haksız rekabet ölçeği toplam puanı* anlamlı (p>0.05) farklılık göstermemiştir. Yaş 31-36

olan grup ile yaş 37-42, yaş 43-49 ve yaş ≥ 50 olan gruplar arasında *haksız rekabet ölçeği toplam puanı* anlamlı ($p>0.05$) farklılık göstermemiştir.

Yaş 37-42 olan grupta *haksız rekabet ölçeği toplam puanı* yaş ≥ 50 olan gruptan anlamlı ($p<0.05$) olarak daha yüksekti.

Yaş 43-49 olan grup ile yaş 37-42 ve yaş ≥ 50 olan gruplar arasında *haksız rekabet ölçeği toplam puanı* anlamlı ($p>0.05$) farklılık göstermemiştir.

Tablo 10’de cinsiyet değişkeninin (kadın-erkek) Mann-Whitney U testi sonuçları ifade edilmektedir.

Tablo 10. Haksız rekabet ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre Mann-Whitney U test sonuçları

		Haksız Rekabet Ölçeği Toplam Puanı							P
		Min		Mak	Medyan	Ort.	$\pm$	ss	
Cinsiyet	Erkek (n:72)	25,0	-	75,0	60,0	60,8	$\pm$	7,2	0,153
	Kadın (n:67)	43,0	-	75,0	62,0	62,6	$\pm$	6,2	

Cinsiyete göre haksız rekabet ölçeği toplam puanının Mann-Whitney U test sonuçları Tablo 10’da verilmiştir. Tablo 10’a göre erkek ve kadınlar arasında *haksız rekabet ölçeği toplam puanı* anlamlı ($p>0.05$) bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 11’de ise evli ya da bekâr olma durumunun yani medeni hal değişkeninin Mann Whitney U test sonuçları ifade edilmiştir.

Tablo 11. Haksız rekabet ölçeğinin medeni durum değişkenine göre Mann-Whitney U test sonuçları

		Haksız Rekabet Ölçeği Toplam Puanı							P
		Min		Mak	Medyan	Ort.	$\pm$	ss	
Medeni Durumunuz	Bekâr	43,0	-	75,0	63,0	61,6	$\pm$	7,0	0,556
	Evli	25,0	-	75,0	61,0	61,7	$\pm$	6,8	

Medeni duruma göre haksız rekabet ölçeği toplam puanının Mann-Whitney U test sonuçları Tablo’da verilmiştir. Tablo’ya göre bekâr ve evli olma hali *haksız rekabet ölçeği toplam puanı* açısından anlamlı ($p>0.05$) farklılık göstermemiştir.

Tablo 12’de eğitim düzeyi değişkenine ait Kruskal-Wallis test sonuçları ifade edilmiştir.

Tablo 12. Haksız rekabet ölçeğinin eğitim düzeyi değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları

		Haksız Rekabet Ölçeği Toplam Puanı				p
		Min Mak	Medyan	Ort	± ss	
Eğitim Düzeyi	≤ Lisans (n:97)	48,0 - 75,0	62,0	62,2	± 5,6	0,589
	Yüksek Lisans (n:31)	25,0 - 75,0	60,0	60,1	± 9,8	
	Doktora (n:11)	52,0 - 74,0	60,0	61,6	± 6,1	

Tablo 12 incelendiğinde haksız rekabet ölçeğinin eğitim düzeyi grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 13 ise Haksız Rekabet Ölçeğinin belirlenmiş aralıklardaki gelir düzeyi değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçlarını ifade etmektedir.

Tablo 13. Haksız rekabet ölçeğinin aylık gelir düzeyi değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları

		Haksız Rekabet Ölçeği Toplam Puanı							p
		Min	Mak		Medyan		Ort	± ss	
Aylık Gelir Düzeyi	≤ 20.000	49,0	-	73,0	64,0		63,5	± 8,7	0,060
	21.000-40.000	43,0	-	75,0	64,0		63,2	± 8,0	
	41.000-60.000	48,0	-	75,0	62,5		62,0	± 5,8	
	≥ 61.000	25,0	-	75,0	60,0		60,4	± 6,4	

Tablo 13 incelendiğinde haksız rekabet ölçeğinin aylık gelir düzeyi grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 14 ise Haksız Rekabet Ölçeğinin mesleki unvan değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçlarını ifade etmektedir.

Tablo 14. Haksız rekabet ölçeğinin mesleki unvan değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları

		Haksız Rekabet Ölçeği Toplam Puanı						p
		Min		Mak	Medyan	Ort	±	ss
Mesleki Unvan	SM (n:13)	50,0	-	75,0	60,0	59,5	±	5,8
	SMMM (n:113)	25,0	-	75,0	63,0	62,2	±	7,1
	YMM (n:13)	54,0	-	68,0	59,0	59,6	±	3,3

*:0,05 anlam düzeyi

Tablo 14 incelendiğinde haksız rekabet ölçeğinin mesleki unvan değişkeni grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip olduğu görülmektedir. Bu farkın hangi mesleki unvan grupları arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Mesleki unvan değişkeni için çoklu karşılaştırma test sonuçları

Mesleki Unvan	P
SM	SMMM 0,026*
	YMM 0,857
SMMM	YMM 0,025*

Tablo 15 incelendiğinde haksız rekabet ölçeği unvan değişkeni açısından çoklu karşılaştırma sonucu incelendiğinde serbest muhasebeciler ile serbest muhasebeci mali müşavir unvanına sahip olanlarda anlamlı bir farka sahip olduğu görülmektedir. SMMM unvanına sahip grubun SM ve YMM unvanına sahip gruplardan istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) farka sahip olduğu görülmektedir. SM ve YMM grupları kendi içlerinde çoklu karşılaştırma analizi yapıldığında ise istatistiksel olarak anlamlı ($p>0.05$) farklılık göstermemiştir.

Tablo 16’da ise Haksız rekabet ölçeğinin meslekte aktif geçirilen süre değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları ifade edilmektedir.

Tablo 16. Haksız rekabet ölçeğinin meslekte aktif geçirilen süre değişkenine göre Kruskal-Wallis test sonuçları

		Haksız Rekabet Ölçeği Toplam Puanı							P
		Min		Mak	Medyan	Ort	±	ss	
Meslekte Aktif Geçirilen Süre	1-2 Yıl (n:7)	59,0	-	72,0	64,0	64,0	±	4,4	0,227
	3-5 Yıl (n:24)	47,0	-	75,0	64,0	63,0	±	6,6	
	6-10 Yıl (n:49)	25,0	-	73,0	61,0	60,9	±	7,7	
	> 10 Yıl (n:59)	48,0	-	75,0	60,0	61,6	±	6,3	

Tablo 16 incelendiğinde haksız rekabet ölçeğinin meslekte aktif geçirilen süre grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 17’de haksız rekabet ölçeğinin meslek mensuplarında bağımlı ya da bağımsız çalışma değişkenine göre test sonuçları ifade edilmektedir.

Tablo 17. Haksız rekabet ölçeğinin çalışma şekli değişkenine göre Mann-Whitney U test sonuçları

		Haksız Rekabet Ölçeği Toplam Puanı							P
		Min		Mak	Medyan	Ort	±	ss	
Çalışma Şekli	Bağımsız (n:94)	25,0	-	75,0	61,0	60,9	±	7,0	0,008*
	Bağımlı (n:45)	47,0	-	75,0	64,0	63,4	±	6,1	

Tablo 17 incelendiğinde haksız rekabet ölçeğinin çalışma şekli değişkeni grupları arasında mesleği bağımlı olarak icra eden grubun mesleği bağımsız olarak icra eden gruba göre anlamlı olarak daha yüksek sonuç verdiği ortaya konulmuştur ($p<0.05$).

Grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Mann-whitney u test ve Kruskal-wallis testleriyle bakılmıştır. (Değişkenler normal dağılım göstermediği için)

5.9. Araştırma Hipotezlerinin Sınanması

Araştırma verileri normal dağılım göstermediğinden nicel bağımsız verilerin analizi Kruskal-wallis, Mann-whitney U testi kullanılmıştır. Analizler SPSS programında analiz edilmiştir.

Araştırma hipotezleri oluşturulurken muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunacağı değişkenler açısından kurmuş olduğumuz

- H_1 : Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde yaş değişkenine göre anlamlı farklılık vardır. Test sonucunda H_1 hipotezi desteklenmiştir.
- H_2 : Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık vardır. Test sonucunda H_2 desteklenmemiştir.
- H_3 : Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde medeni durum (evli-bekâr) değişkenine göre anlamlı farklılık vardır. Test sonucunda H_3 desteklenmemiştir.
- H_4 : Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır. Test sonucunda H_4 desteklenmemiştir.
- H_5 : Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır. Test sonucunda H_5 desteklenmemiştir.
- H_6 : Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde mesleki unvan değişkenine göre anlamlı farklılık vardır. Test sonucunda H_6 desteklenmiştir.

- H₇: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde meslekte aktif geçirilen süre (mesleki faaliyetini sürdürme hali) değişkenine göre anlamlı farklılık vardır. Test sonucunda H₇ desteklenmemiştir.
- H₈: Muhasebe meslek mensuplarının meslekteki haksız rekabet sorununun çözümüne katkı sunabileceği düşünülen yöntemlerle ilgili değerlendirmelerinde çalışma şekli (bağımlı ya da bağımsız çalışma hali) değişkenine göre anlamlı farklılık vardır. Test sonucunda H₈ desteklenmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Rekabet, pazar ekonomisinin dayanak noktasını oluşturmaktadır. Ekonomik düzende önemli yer teşkil eden rekabet unsuru hukuksal açıdan hakkı oluşturmaktadır, dolayısıyla hukukun koruması altındadır. İktisadi hayatın devam etme sürecinde rekabetin kötüye kullanılma durumu da söz konusu olabilmektedir. Bu durum hem bireysel hem ülke ekonomileri açısından olumsuzluğa neden olabilecek haksız rekabet kavramını doğurmaktadır. Muhasebe mesleğinde de rekabetin kötüye kullanılması durumunda haksız rekabet sorunu yoğun bir biçimde yaşanmakta ve gündeme gelmektedir. 1989 yılında 3568 sayılı yasa ile hukuki temele oturan muhasebe mesleği bu yasaya dayanarak çalışma usul ve esaslarının ortaya koymuş ve rekabetin sınırlarını belirlemeyi amaç edinmiştir. SMMM ve YMM'lerin rekabetin sınırlarının korunması ve rekabetin ihlal edilmesi neticesinde haklarını hukuki anlamda koruyan ve rekabete düzenlemeler getirip haksız rekabet oluşması halinde yaptırımlar uygulayan bağlı oldukları üst kurul TÜRMOB'dur. TÜRMOB, HRRYY vb. düzenlemeler ile meslekteki haksız rekabeti önlemeyi amaç edinmiştir. Her yıl TÜRMOB'a sunulan dosyaların sayısının git gide artıyor oluşu haksız rekabetin önemli bir sorun olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir. Meslekteki haksız rekabet problemi, haksız kazanca, meslekle bağdaşmayan işler yapılmasına meslek mensuplarından etik ilkelere uyanların cezalandırılmasına tüm meslektaşlara ve topluma adeta bir ceza niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla bu sorunun çözümü, mutlak manada çözülemese dahi asgari düzeye indirilebilmesi önem arz etmektedir. Çözüme yönelik geliştirilen teknikler ve alınabilecek önlemler açısından meslek mensuplarının görüşlerinin değerlendirilmesi ve gelecekteki hukuksal düzenlemelere ışık tutması istenmektedir. Sahada faaliyetini sürdüren muhasebe meslek mensuplarının haksız rekabete çözüm olabileceği düşünülen metotlara yönelik görüşlerini ortaya koymaları gelecekteki düzenlemelere yol gösterici olması açısından önem arz etmektedir.

Araştırma, Malatya ilinde faaliyet gösteren SM, SMMM ve YMM'leri kapsamaktadır. Haksız rekabete çözüm olabilecek yasal düzenlemeler ve

uygulamaların toplam puanı üzerinden meslek mensuplarının yaş, eğitim düzeyi, cinsiyet, meslekte aktif geçirilen süre, elde etmiş olduğu gelir düzeyi, mali müşavirlerin bağımlı ya da bağımsız çalışma durumları ve mesleki unvanlarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada haksız rekabetin çözümüne katkı sağlaması düşünülen yöntemlere ilişkin, eğitim düzeyi, cinsiyet, medeni durum, gelir düzeyi ve meslekte aktif geçirilen süre açısından anlamlı farklılık bulunmazken, bağımlı- bağımsız çalışma durumu, mesleki unvan ve yaş değişkeni açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Yaş değişkeni açısından değerlendirdiğimizde de yaş gruplarından 30 yaş altında olanlar diğer yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermiştir, ayrıca grup içindeki kategorilerde kendi içlerinde değerlendirildiğinde yaşı 37-42 arasında olanlar yaş aralığı 43-49 olanlar ve 50 yaş üstü olan gruplara göre anlamlı farklılıklar göstermiştir.

İlleez (2020) muhasebe meslek mensuplarının kalite standartlarının artırılması için mesleki yetkililerle yapmış olduğu görüşmelerde etik eğitimlerin artırılması, -e dönüşümün daha etkin uygulanmasının gerekli görüldüğünü ifade ettiklerini belirtmiştir. Tahsilâtın sağlanamaması, ücret tarifesinin altında iş kabulü, mesleğe girişte mükellef bulamama sorunları mesleğin icrasını zorlaştırmakta ve haksız rekabete neden olmaktadır şeklinde ifade etmiştir. Meslek mensuplarının bakış açılarının değerlendirilmesi sonucunda demografik faktörlerden yaş, unvan, eğitim, deneyim demografik farklılıkların görüşe etkisi dikkat çekmektedir.

Arslan (2020) muhasebe meslek mensuplarının haksız rekabet sorununun çözümü olabileceği düşünülen yöntemleri değerlendirmelerine ilişkin çalışmada nitel ve nicel yöntemler kullanmıştır. Nicel yöntemle elde edilen verilerden mesleki deneyim, unvan ve yaş değişkenine göre anlamlı fark mevcut değilken mesleğin icra edildiği bölge, eğitim düzeyi ve cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark görüldüğünü ifade etmiştir. Nitel verilerden oluşturulan bulgularda ise 9 farklı kategoride meslek mensuplarının önerileri toplanarak ifade edilmiştir. Meslek odalarının işe yeni başlayan meslek mensuplarına destek sağlaması, meslek mensuplarının odalar tarafından tarafsız biçimde denetlemesi, iş sahiplerinin meslek odası nezdinde meslek mensubu değiştirebilmesi, müşteri kotası uygulaması, yaş sınırlaması getirilmesi vb. öneriler meslek mensupları tarafından ifade edilmiştir.(bu kısmı literature ekle) literature eklediklerini sonuc kısmında mukayese et.

Literatürde diğer çalışmalar ile mukayese edildiğinde yapmış olduğumuz çalışmada meslekte geçirilen süre (deneyim) açısından İlliez'in çalışmasında da anlamlı düzeyde fark olması ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Arslan ve İlliez çalışmasını karşılaştıracak olursak, her iki çalışmada da eğitim düzeyi açısından anlamlı fark olduğu ifade edilebilmektedir.

6.2. Öneriler

Çalışma sonucu elde edilen bulgular neticesinde;

1. Müşteri kotası uygulamasının hayata geçirilmesi, rekabetin daha yakıcı olduğu SMMM'ler için rekabeti adil kılmak adına önem arz etmektedir.
2. İşe yeni başlayan meslek mensupları için, meslek odalarının piyasadaki iş sahipleriyle işbirliği içinde defter bulma süreçlerini desteklemesi
3. Asgari ücret tarifesinin uygulanıp uygulanmadığının denetimlerinin sıklaştırılması ve bu hususta gereken yaptırımların uygulanması
4. Etik algısının güçlendirilmesi, meslek odalarının eğitimler düzenlemesi, staj dönemi dâhil olmak üzere adil rekabet konularının tüm eğitim programlarına dâhil edilmesi
5. Meslektaşlar Arasında İşbirliği ve Dayanışma sağlanmalı, buna yönelik mesleki faaliyetler desteklenmeli etik değerlere birlikte sahip çıkılması
6. Kamuoyu bilgilendirilmeli, hizmet alıcılarının bilinçlenmesi amacıyla muhasebe hizmetinin yalnızca meslek mensupları tarafından yapılabileceğine ilişkin bilgilendirme kampanyaları hazırlanmalıdır.
7. Rekabetin kalite temelli olması teşvik edilmelidir, fiyat odaklı değil, hizmet kalitesi odaklı rekabet ortamı oluşturulmalı; meslek mensuplarının uzmanlık alanlarına göre farklılaşması ve bu yönde tanıtım yapabilmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, muhasebe mesleğinin saygınlığı, güvenilirliği ve sürdürülebilirliği açısından da büyük önem arz etmektedir. Mesleğin etik değerler temelinde icra edilmesi, hem hizmet kalitesini artıracak hem de haksız rekabetin önüne geçilmesine katkı sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Akpolat, T. (2015). *Etik Yönelim ve Mesleğe Yeni Başlayanların Algısının Haksız Rekabet Davranışı Üzerine Etkisi: Muhasebeciler Üzerinde Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gebze Teknik Üniversitesi, Sakarya.
- Akın, O. & Özdaşlı K. (2014). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Uymaları Gereken Etik İlkeler Uyma Düzeyine Yönelik Meslek Mensupları İle Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Algıları The Journal of Accounting and Finance (64-66)
- Akın, Z. (2010). *Rekabet Hukuku Bağlamında Devlet Yardımları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arı, H. (2011), *Kurumsallaşma Sürecinde Haksız Rekabet*. 3. Türkiye Haksız Rekabetle Mücadele Kongresi, Ankara: TÜRMOB Yayınları No:412.
- Arıkan, Y. (2024). *Haksız Rekabet ve İş Yükü Temelli Ücretlendirme*, 9. Türkiye Haksız Rekabet Kongresi, 29.04.2024.
- Arıkan, Y. & Güvemli, B. (2013). Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi ve İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(5), 33-67.
- Arslan, Ü. (2020). Muhasebe Mesleğinde Haksız Rekabetin Boyutu: Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma, işletme ABD Karabük Üniversitesi Doktora Tezi
- Aydın, H. (2008). *Türk Ticaret Kanunu’nda Haksız Rekabet Suçları*, Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Aymankuy, Y. & Sarıoğlu, M. (2005). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları ve Balıkesir il Merkezinde Bir Uygulama*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(14), 23-45
- Ballı, M. (2015) Türk Ticaret Kanunu’na Göre Haksız Rekabet Kavramı ve Unsurları Journal of Customs and Trade Issue: 5, 62 - 72, 01.01.2015
- Bayraktar, C. & Yıldırım, M. (2017). E-Belge sistemleri üzerine davranışsal tutum ve kullanım niyetlerinin incelenmesi: Karabük ili muhasebe meslek mensupları örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (75), 95-114.

- Bektöre, S. & Sözbilir, H. & Banar, K. (2007) Genel Muhasebe Nisan Kitabevi (15-74)
- Bozer, A. & Göle, C. (2011). *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara: Banka ve Tic. Huk. Araş. Enst.
- Dikmen, B. B. (2019). Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyim sürelerine göre haksız rekabetin değerlendirilmesi: Giresun il merkezinde bir araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(20) 89-109.
- Erdil, E. (2022). *Haksız Rekabet Hukuku*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güvemli, O. (1995). *Türk Devletleri Muhasebe Tarihi Osmanlı İmparatorluğu'na Kadar*. 1. Cilt. İstanbul: İstanbul YMM Odası Yayınları.
- Güvemli, O. & Aytulun A. (2012). Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişmesi ve İlk Meslek Örgütlenmesi: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
- Güvemli, O: İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri Tarihi, Sayfa 105-258 2003, İstanbul.
- Güven, Ş. (2012). *Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler*, Ankara: Adalet Yayınları.
- Hacıhasanoğlu, T. & Karaca, N. (2014). Bağımsız Çalışan Muhasebe Meslek Mensuplarının ve Muhasebe Çalışanlarının Tükenmişlik, iş Tatmini ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2014, C.19, S.4, s.153-170.
- Hermanson, R. H. Dykes, L. M. ve Turner, D. H. (1987) *Enforced Competition in the Accounting Profession-Does it Make Sense?* Accounting Horizons; Sarasota Vol. 1, Iss. 4, (Dec 1987): 13
- İlleez, H. (2020). Uluslararası Standartlar Çerçevesinde Muhasebe Mesleğinde Kalite: Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma, Erciyes Üniversitesi, Doktora Tezi
- Kamu Gözetimi Kurumu, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Haksız Rekabette Bulunmama Md: 24 Ek ibare: RG-21/7/2017-30130
- Karaman Odabaşı, F. (2015). *Uygulamada Fikri Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabete Konu Olması*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Karcioğlu, R. & Yazarkan, H. (2011). Muhasebe Meslek Mensuplarının Faaliyetleri Sırasında Kamu Kurumlarında Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Ampirik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (34), 1-12.
- Kartaloğlu, E. (2024). *Rekabet ve İş Yükü Temelli Ücretlendirme*, 9. Türkiye Haksız Rekabet Kongresi, 29.04.2024.
- Kısakürek, M. M. & Akarsu, A. (2016). “Muhasebecilik Mesleğinde Haksız Rekabet Olgusu: Sivas İlinde Bir Araştırma”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:20, Sayı:2; 647- 664.
- Korkmaz, A. (2024). *Rekabet ve İş Yükü Temelli Ücretlendirme*, 9. Türkiye Haksız Rekabet Kongresi, 29.04.2024.
- Kurnaz, N., Altunal, I., ve Özbek, A. (2016). Haksız Rekabeti Önleme Açısından TÜRMOB E-Birlik Yazılımı Hakkında Meslek Mensuplarının Değerlendirmeleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Mali Çözüm Dergisi*, (135), 13-29.
- Mevzuat Dergisi (2023) 11.08.2024 tarihinde <https://www.mevzuatdergisi.com> adresinden alınmıştır.
- Murphy, J. G. (2020). A History of Canadian Accounting Thought and Practice 1st Edition First Published1993, e-Book Published4 September 2020 Economics, Finance, Business & Industry London
- Nişanyan. S. (2002). Nişanyan Sözlük. <http://www.nisanyansozluk.com/> adresinden 15.09.2024 tarihinde alınmıştır.
- Nomer Ertan, N. F. (2020). *Tasarımların Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunması (Artık Söz Konusu Değildir)*, Prof. Dr. Türkan Rado'nun Anısına Armağan, (Ed. Abuzer Kendigelen), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, ss. 297-320.
- Ömürbek ,V. & Türkoğlu T. (2013). Muhasebe Meslek Mensupları Arasında Yaşanan Haksız Rekabet Üzerine Bir Araştırma, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(30), 115-1479.
- Özkan, M. (2020). Dünden Bugüne Belirsiz Dünyada Muhasebe, *Accounting and Financial History Research Journal*, (18), 135-179.
- Özyürek, H. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarının Taşınması Gereken Nitelikler, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 139-148.
- Pınar, H. (2012). Reklam ve Satış Yöntemlerine İlişkin Haksız Rekabet Halleri, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 129-156.

Pınar, H. (2014). Rekabet Hukuku ile Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi, *Rekabet Dergisi*, 58(2014), 59-88.

Rekabet Kurumu. <https://www.rekabet.gov.tr/tr> adresinden 15.08.2024 tarihinde alınmıştır.

Rekabet Kurumu. (2024). Terimler Listesi. <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/rekabet-terimleri-sozlugu/terimler-listesi> adresinden 03.08.2024 tarihinde alınmıştır.

Sak, E. (2013). *Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Mesleğinde Haksız Rekabet Olgusu*, Yüksek Lisan Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.

Sözbilir, N. (2000). *Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarında Etiksel Boyutlar*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.

Şengür, E. D. (2009). *İtfa*, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü. <https://muhasabe.istanbul.edu.tr/tr/content/yayinlar-ve-calismalar/etimoloji> adresinden 15.09.2024 tarihinde alınmıştır.

Tamer, A. (2011). *Yanlış veya Yanıltıcı Beyan ve Hareketlerle Haksız Rekabet*, Ankara: Adalet Yayınları.

Türk Dil Kurumu (t.y.). tdk.gov.tr, E.T: 27.03.2025

Tugay, O., & Kılıç, M. B. (2017). Meslek Etiği Ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Sözleşme Algısının Kuramsal Modeli. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 542-554.

TÜRHAİ. (2022). Türk Akreditasyon Kurumu 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu. <https://www.turkak.org.tr/resimler/faaliyet-raporlari/2022-YILI-IDARE-FAALIYET-RAPORU.pdf> adresinden 7.09.2024 tarihinde alınmıştır.

TÜRHAİ. (2023) Faaliyet Raporları <https://online.fliphtml5.com/nitus/xzym/#p=1> 21.04.2024 tarihinde alınmıştır.

TÜRMOB. (2024). Meslek Mensubu Dağılım Tablosu. [https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bfdf0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-\(sm-smmm\)](https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bfdf0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-(sm-smmm)) adresinden 08.08.2024 tarihinde alınmıştır.

TÜRMOB. (2024). 3568 Sayılı kanun. <https://www.turmob.org.tr/Mevzuat/8/3568-sayili-kanun> adresinden 08.08.2024 tarihinde alınmıştır.

TÜRMOB. (2024). 2023 Faaliyet Raporu. <https://www.turmob.org.tr/FaaliyetRaporlari/fb774e8f-2848-48bb-988b->

[70ee0745a744/2022-faaliyet-raporu](https://www.turmob.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/TURMOB-2023-YASA-YONETMELIK-MM/1-3568.pdf) adresinden 08.08.2024 tarihinde alınmıştır.

URL-1. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, kabul 1989.
<https://www.turmob.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/TURMOB-2023-YASA-YONETMELIK-MM/1-3568.pdf> adresinden 05.08.2024 tarihinde alınmıştır.

URL-2. Haksız Rekabetle Mücadele Yazılımının meslek mensuplarınca kullanılması hakkında mecburi meslek kararı R.G. Tarihi : 13 Aralık 2013 R.G. Sayısı : 28850
https://www.turmob.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/MECBURI%20MESLEK%20KARARLARI/8-HAKSIZ_REKABET.pdf adresinden 21.10.2022 tarihinde alınmıştır.

Uysal, T.U., Türker, M., ve Kurt, G. (2019). Etik ve Etik Kurallar Muhasebe Meslek Mensupları İçin. Ankara: *T.C. Sayıştay Başkanlığı Yayınları* No:116.

Wikipedia. (2024). Rekabet. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Rekabet> adresinden 15.08.2024 tarihinde alınmıştır.

West, Brian P. (2003). Professionalism and Accounting Rules, Routledge, New York, p. 171.)

Yayla E. & Cengiz E, (2005). Muhasebe Mesleğinin Tercih Edilmesinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması: Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (149-153)

Yıldız, E. & Baskan, T. D. (2014). Muhasebe Hilelerinin Önlenmesinde Kullanılan Araçlar: BİST Şirketleri Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 1(62), 1-18. <https://doi.org/10.25095/mufad.396454>.

Yükçü, S. & Tüfekçi, F. (2001). Yönetim danışmanlığı serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin iş mi?, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 1(4), 11-24.

EKLER

Ek-1. Anket formu

MESLEKTEKİ HAKSIZ REKABET SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNE KATKI SAĞLAYABİLECEĞİ DÜŞÜNÜLEN YÖNTEMLER	1.Kesinlikle Katılmıyorum	2.Katılmıyorum	3.Kararsızım	4.Katılıyorum	5.Kesinlikle Katılıyorum
1- Zamana dayalı ücret tarifesinin hayata geçirilmesi.					
2- Meslek mensubu sayısının mükellef sayısı ile orantılı olarak artırılması					
3- Bürolarda istihdam edilen personel sayısı ile müşteri (mükellef) sayısı ilişkisinin kurulmasına imkân sağlayacak “büro standartlarının” hayata geçirilmesi					
4- Meslek mensuplarına etik konusunda daha fazla hizmet içi eğitim verilmesi					
5- Meslekte yaşanan tahsilât(defter tutma ücretleri) sorununun çözülmesi					
6- Mükellefler üzerinde kamu denetiminin artırılması.					
7- Mükelleflerin haklı nedenleri olmaksızın meslek mensubu değiştirebilmelerinin önlenmesi.					
8- Maliye Bakanlığı’nın planladığı iş kapasitesi sınırlamasının (mükellef kotası) uygulanmasının hayata geçirilmesi					
9- Haksız rekabet durumlarında meslek mensuplarına uygulanan cezaların artırılması					
10- Meslek mensuplarının hizmet kalitelerini arttırmaları					
11- Birlik ve Odalarda oluşturulan Etik Kurul ve Haksız Rekabetle Mücadele Kurul üyelerinin bu konularda uzman kişilerden (akademisyen vb.) oluşturulması.					
12- Eğitim–Öğretim programlarına ‘meslek etiğinin’ ders olarak konulması					
13- Meslek mensuplarına yönelik Oda denetimlerinin artırılması.					
14. TÜRHAH’IN haksız rekabet ile ilgili sunduğu Büro Standartları Yönetmeliği, E-Sözleşme ve Tahsilât Yönetmeliği veya sunacağı yeni çözüm önerilerinin uygulamaya geçirilmesi					
15. Mesleki örgüt ve kuruluşların yaptığı çalışmalar ve denetimlerin tüm meslek mensuplarını kapsayacak nitelikte olması.					